

Univerzita Hradec Králové

Ústav sociální práce

**Role sociálního pracovníka v multidisciplinárním
týmu Dětského domova v Holicích**

Bakalářská práce

Autor: Petra Havránková

Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Radka Janebová, Ph.D.

Hradec Králové

2016

Univerzita Hradec Králové

Ústav sociální práce

Zadání bakalářské práce

Autor: Petra Havránková

Studium: U13186

Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce

Název bakalářské práce: **Role sociálního pracovníka v multidisciplinárním týmu Dětského domova v Holicích**

Název bakalářské práce v AJ: Role of social worker in multidisciplinary team Childeren home in Holice

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Charakteristika zařízení, co je multidisciplinární tým, složení týmu v dětském domově, činnost (náplň) sociálního pracovníka v týmu. Pro dosažení cíle bude použita kvalitativní výzkumná strategie, kvalitativní interview.

GULOVÁ, L. Sociální práce pro pedagogické obory. Praha:Grada,2011. JANEBOVÁ, R. Teorie a metody sociální práce 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. MATOUŠEK, O. Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál, 2013.

Garantující pracoviště: Katedra sociální práce a sociální politiky,
Ústav sociální práce

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Radka Janebová, Ph.D.

Oponent: prof. PhDr. Jana Levická, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 4.12.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Horní Ředcích dne 18.3.2016

Petra Havránková

Poděkování

Děkuji Mgr. et Mgr. Radce Janebové, Ph.D. za odborné, vstřícné a ochotné vedení práce a poskytnutí rad a času při jejím zpracování.

Abstrakt

HAVRÁNKOVÁ, Petra. *Role sociálního pracovníka v multidisciplinárním týmu Dětského domova v Holicích*. Hradec Králové, 2016. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Ústav sociální práce. Vedoucí práce Mgr. et Mgr. Radka Janebová, Ph.D.

Tato bakalářská práce řeší problematiku role sociálního pracovníka v multidisciplinárním týmu Dětského domova v Holicích. Zaměřuje se na pracovní náplň sociálního pracovníka, odpovědnosti sociálního pracovníka a postavení sociálního pracovníka.

Práce zkoumá jednotlivé činnosti, odpovědnosti a postavení sociálního pracovníka v multidisciplinárním týmu Dětského domova v Holicích a zjišťuje jednotlivé role, které z toho vyplývají.

Součástí bakalářské práce je výzkum mezi členy multidisciplinárního týmu dětského domova, který se zabývá činnostmi, odpovědnostmi a postavením sociálního pracovníka a zjišťují jednotlivé role sociálního pracovníka. V práci byl využit kvalitativní výzkum, strategie polostrukturovaného interview.

Klíčová slova: Role, multidisciplinární tým, pracovní role, Dětský domov, činnosti sociálního pracovníka, odpovědnosti sociálního pracovníka, postavení sociálního pracovníka.

Abstract

Havránková, Petra. *Role of social worker in multidisciplinary team Children home in Holice*. Hradec Králové, 2016. Bachelor Degree Thesis. University of Hradec Králové. Leadr of Bachelor Degree Thesis Mgr. et Mgr. Radka Janebobá, Ph.D.

This thesis addresses the issue of the role of social worker in a multidisciplinary team of Children's home in Holice. It focuses on the workload of a social worker, responsibilities, social worker and social worker positions.

The work examines the various activities, responsibilities and status of social workers in multidisciplinary team of Children's home in Holice and discovers the different roles that this entails.

Part of the thesis is to research among members of the multidisciplinary team of the Children's Home, which deals with activities, responsibilities and status of social workers and determine individual roles of social worker. The work was utilized qualitative research strategy semistructured interview.

Keywords: Role, multidisciplinary team, working role, children's home, social worker activity, responsibility social worker, position social worker.

Obsah

Úvod	9
1. Teoretická část	11
1.1 Definice role	11
1.2 Pracovní role	12
1.3 Role sociálního pracovníka.....	13
1.4 Multidisciplinární tým	15
1.4.1 Pedagogická rada.....	17
2 Dětský domov.....	18
2.1 Dětský domov v Holicích	18
2.1.1 Organizační struktura Dětského domova v Holicích	19
2.2 Styl vedení organizace	19
2.3 Pracovní činnosti sociálního pracovníka	21
3 Odpovědnosti sociálního pracovníka.....	23
3.1 Pravidla etického chování sociálního pracovníka.....	23
3.1.1 Ve vztahu ke klientovi.....	23
3.1.2 Ve vztahu ke svému zaměstnavateli.....	24
3.1.3 Ve vztahu ke svým kolegům	24
3.1.4 Ve vztahu ke svému povolání a odbornosti	24
3.1.5 Ve vztahu ke společnosti.....	24
3.2 Odpovědnosti sociální pracovníka v Dětském domově v Holicích.....	25
4 Postavení sociálního pracovníka	27
4. 1 Shrnutí teoretické části.....	30
5 Metodická část.....	30
5.1 Formulace hlavního cíle výzkumného šetření	30
5.2 Formulace dílčích cílů výzkumného šetření	30
5.2.1 Dílčí cíl DC 1	30
5.2.2 Dílčí cíl DC 2	30
5.2.3 Dílčí cíl DC 3	31
5.3 Zvolená výzkumná strategie	31
5.4 Transformační tabulka	33
5.5 Volba výzkumného souboru	36

5.6 Popis organizace a průběhu výzkumu	37
5.6.1 Způsob získávání a zpracování dat.....	37
5.6.2 Rizika výzkumu a výzkumné strategie.....	38
5.7 Analýza a interpretace údajů.....	39
5.8 Shrnutí výzkumné části.....	50
Závěr a diskuse	52
Seznam použité literatury:	55
Seznam tabulek:.....	57
Příloha A :	58
Příloha B :	59

Úvod

Tato bakalářská práce na téma „Role sociálního pracovníka v multidisciplinárním týmu Dětského domova v Holicích se zabývá rolí sociálního pracovníka v multidisciplinárním týmu v DD se zaměřením na činnosti, odpovědnosti a postavení sociálního pracovníka.

Toto téma jsem si vybrala, jelikož role sociálního pracovníka v multidisciplinárním týmu je v současné době často diskutované téma. Zároveň chci zjistit, jak pracují sociální pracovníci ve školských zařízeních, které spravuje ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Toto téma je mi blízké i z toho důvodu, že bych do budoucna chtěla s dětmi pracovat.

V současné době se role sociálních pracovníků ve školských zařízeních nepatrně zlepšila díky novele z roku 2012, která kladla větší důraz na poradenství a prevenci v ústavních zařízeních. Sociálnímu pracovníkovi se tedy naskytla větší možnost vykonávat či účastnit se na poradenství či prevenci. Ke zlepšení rolí a prestiže sociálních pracovníků v Dětských domovech by přispěla účinnost zákona o sociálních pracovnících. Tento zákon by jasně vymezoval postavení, kompetence a prestiž sociálních pracovníků.

Hlavním cílem této bakalářské práce je zjistit, jaké má sociální pracovník role vycházející z působení v týmu Dětského domova.

Určila jsem si tři dílčí cíle. Prvním dílčím cílem je zjistit, jak jsou v souladu reálně vykonávané činnosti sociálního pracovníka DD Holice s činnostmi sociální práce. Druhým dílčím cílem je zjistit, jaké má sociální pracovník odpovědnosti v týmu dětského domova. Třetím dílčím cílem je zjistit postavení sociálního pracovníka při řešení běžných problémů a situací v týmu dětského domova. Ze všech zkoumaných jevů vždy zjišťuji roli sociálního pracovníka.

K naplnění hlavního a dílčích cílů použiji kvalitativní výzkumnou strategii, neboť získám o zkoumaném jevu detailnější informace. Potřebné údaje zjistím pomocí kvalitativní analýzy dokumentů a polostrukturovaného interview. Osloveni budou pracovníci Dětského domova v Holicích. Zaměřila jsem se na ty pracovníky, kteří jsou součástí pedagogické rady DD, neboť jsou nejvíce v kontaktu se sociálním pracovníkem.. Tyto osoby by měly mít mnoho zkušeností a informací o rolích sociálního pracovníka v DD.

Tato práce by měla sloužit jako podklad pro zlepšení rolí sociálního pracovníka v dětském domově. Vzhledem k tomu, že dětský domov spadá pod resort ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, nemá sociální pracovník takové pracovní uplatnění, jaké by měl mít. Zároveň by tato práce mohla přispět k připravovanému zákonu o sociálních pracovnících, kde by jejich postavení bylo přesně vymezeno.

V úvodní teoretické části práce se budu věnovat vymezení veškerých klíčových pojmů a analýze jejich teoretických východisek dle stavu současného teoretického poznání s využitím odborné literatury a zdrojů, týkajících se popisovaného tématu. Zejména se zaměřím na pracovní činnosti, odpovědnosti, postavení, role sociálního pracovníka v rámci multidisciplinárního týmu Dětského domova v Holicích.

Ve výzkumné části bakalářské práce budu zjišťovat pracovní náplň, odpovědnosti, postavení sociálního pracovníka v multidisciplinárním týmu DD a jaké role z toho vyplývají. Výzkum budu provádět kvalitativní výzkumnou strategií, metodou kvalitativního polostrukturovaného interview a kvalitativní analýzou dokumentů.

1 Teoretická část

Cílem této části je vymežit veškeré klíčové pojmy bakalářské práce a její teoretická východiska dle stavu současného teoretického poznání a za pomoci odborné literatury.

1.1 Definice role

Výraz role je klíčovým pojmem prolínajícím se celou bakalářskou prací. Pod slovem role si můžeme vybavit spoustu výrazů, které ji mohou charakterizovat. Z tohoto důvodu je nezbytné si tento pojem definovat.

Teorie rolí bývá spojována se sociologickým paradigmatem strukturálního funkcionalismu. Za vlastní zakladatele této teorie jsou považováni G. H. Mead a R. Linton. Teorie rolí vzniká za předpokladu, že lidé zaujímají v sociální struktuře společnosti různé pozice. Z toho vyplývá, že role lze chápat jen v rámci vztahů, neboť mohou být identifikovány jen v jejich síti. (Matoušek, 2001)

Role mohou být připsané (výsledek určitých okolností - pohlaví, věk, rasa), získané (výsledek naší činnosti - vzdělání, prestiž), a nakonec vnucené (výsledek činnosti někoho jiného - vojenská služba, nezaměstnanost). (Matoušek, 2001)

R. K. (Merton dle Matoušek, 2001) definoval soubor rolí, které označil jako souhrn možných očekávání vztahujících se k určité sociální pozici. Merton popsal několik typů rolových konfliktů, ke kterým může v sociální práci docházet.

Konflikt mezi rolemi vzniká, když jeden člověk zastává více rolí, které jsou nekompatibilní. Z toho vyplývá, že sociální pracovník vykonává role, které nejsou slučitelné s jeho profesí. Konflikt rolových očekávání nastává, když různí lidé mají vůči určité roli neshodná očekávání. Typický příklad je neshoda v pracovní náplni sociálního pracovníka a jeho zaměstnavatele. Dvojznačnost role znamená, že nositel role si není jistý jejím obsahem. Vyplývá z toho, že sociální pracovník neví, jak se má v dané roli chovat. Já - role konflikt je nesoulad mezi kapacitou nositele role a kompetencemi potřebnými pro její výkon. Z toho můžeme odvodit, že sociální pracovník nemá takové vzdělání, aby některé činnosti mohl vykonávat.

Pro praktickou sociální práci teorie rolí přináší možnost určitou problémovou situaci klienta chápat jako rolový konflikt. (Merton dle Matoušek, 2001)

Definice, kterou uvádí sociolog Keller, je podle mého názoru srozumitelná a výstižná pro roli sociálního pracovníka, který je součástí multidisciplinárního týmu. Z pohledu sociologie Keller uvádí, že role jsou „ustavené způsoby jednání očekávané od držitelů určitých pozic. Sociologie upozorňuje, že skupiny a společnosti nejsou útvary sociálně homogenní, různí lidé v nich zaujímají různé pozice. To, jakým způsobem budou řešit daný problém, závisí na pozici, kterou ve struktuře skupiny momentálně zaujímají. Druzí lidé vědí, že taková závislost existuje, proto se na nositele různých pozic obracejí s odlišnými očekávaními. Právě tato očekávání tvoří obsah jednotlivých rol.“ (Keller, 2006, s. 70)

1.2 Pracovní role

Termíny jako pracovní role a pracovní místo se často zaměňují, ale jsou mezi nimi důležité rozdíly. Proto je nezbytné si obě definice od sebe oddělit. Pracovní místo se vyznačuje přesně stanovenými úkoly a povinnostmi. Zatímco „pracovní role je úloha, kterou musí jedinec hrát při plnění požadavků své práce.“ (Armstrong, 1999, s.210) Pracovní role neznamená striktní dodržování stanovených směrů, ale vkládání svých představ, jak se při práci chovat. V pracovní roli se řídíme cíli organizace, ale interpretujeme je podle vlastního vnímání. Docházíme tedy k tomu, že pracovní role má dvě roviny. První rovina souvisí s dodržováním cílů, požadavků, stylem vedení organizace. Druhá rovina se zaměřuje na své vlastní vnímání toho, jak v určité situaci v práci jednat. Pracovní role souvisí s lidmi a jejich chováním. Definuje požadavky spíše v podobě toho, jak se práce vykonává, než v podobě úkolů a požadavků samotných. Může se odvolávat na širokou škálu charakteristik chování, zejména pokud jde o přístup k práci, o spolupráci s jinými lidmi a o styly řízení či vedení. (Armstrong, 1999)

V poslední době převažuje trend opuštění od systému přesně stanovených pracovních míst k systému volně definovaných pracovních rolí. Vychází se z toho, že v dnešním nejistém prostředí se vyžaduje důraz na flexibilitu a připravenost na změny. Bez těchto schopností se dnes v sociální práci sociální pracovníci neobejdou. (Koubek dle Armstrong, 2007)

1.3 Role sociálního pracovníka

Jak jsem již uvedla v kapitole 1.1, role jsou ustavené způsoby jednání očekávané od držitelů určitých pozic. Role sociálního pracovníka se přímo vztahuje na jeho pracovní náplň, požadavky jeho zaměstnavatele a cíle dané organizace.

Výzkumná část této práce má za úkol odvodit ve svých dílčích cílech ve všech třech oblastech roli sociálního pracovníka v DD Holice. První oblast se zabývá souladem reálně vykonávaných činností sociálního pracovníka s činnostmi sociální práce, druhá oblast se zaměřuje na odpovědnosti sociálního pracovníka v týmu a třetí na postavení sociálního pracovníka v týmu při řešení běžných problémů a situací.

Sociální pracovníci vykonávají při své profesní činnosti řadu rolí, které na sebe vzájemně navazují. Řezníček (1994) vyčleňuje několik odlišujících se typů rolí, z nichž jeden nebo druhý může převládat. Jednotlivé role souvisejí se zařízeními, kde sociální pracovníci pracují. Přičemž každá role vychází ze stanovených norem zařízení. Čistý typ role v praxi neexistuje. Uvedu jenom ty typy rolí, které by měl sociální pracovník v DD vykonávat.

Dle Řezníčka (1994) je první rolí role pečovatele nebo poskytovatele služeb. Sociální pracovník napomáhá klientům v jejich denním životě tam, kde vzhledem k určité neschopnosti sami nezvládnou vykonávat důležité činnosti.

Další role se nazývá zprostředkovatel služeb, spočívá v tom, že sociální pracovník pomáhá získat kontakt na potřebná zařízení a snaží se nabídnout všechny dostupné zdroje pomoci. Sociální pracovník zastává funkce situačního diagnostika, odhadce dostupných zdrojů pomoci, informátora klienta, obhájce jeho potřeb či koordinátora.

Další je role cvičitele sociální adaptace. Sociální pracovník napomáhá klientům modifikovat jejich chování tak, aby mohli účinněji řešit své problémy. V rámci této činnosti zastává funkce učitele nebo trenéra sociálních adaptačních dovedností, povzbuzovatele změn v chování a preventivního činitele v situaci krize.

Role poradce a terapeuta. Sociální pracovník pomáhá klientům získat náhled na jejich pocity, postoje, způsoby jednání se zaměřením na jejich osobní růst nebo adaptabilnější jednání. V této roli se chápe funkcí psychosociálního diagnostika, poradenského pracovníka, socioterapeuta, výzkumníka v praxi.

Roli případového manažera hraje sociální pracovník tím, že plní agenta najatého klientem k tomu, aby v síti nápomocných služeb zajistil jejich pokud možno efektivní

sladění v zájmu určitého předem stanoveného cíle. Tato role se uplatňuje zejména u problémových rodin.

V časopise Sociální práce uvádí Musil (2008) různé představy o chápání role sociálního pracovníka. Jedná se o představy jednotlivců, skupin, personálu celých organizací. Vychází ze tří pojetí sociální práce administrativního, profesionálního a filantropického.

Z hlediska administrativního pojetí sociální práce se od sociálního pracovníka očekává role úředníka. Tato role v sobě zakotvuje ustálený postup vyřizování žádostí a rozhodování, ve kterých se řídí nejčastěji sociálními zákony a poskytováním informací subjektům, které jsou určeny zákonem. Vyžaduje se zde loajalita a znalost legislativy, která mu je svěřena. Stoupenci administrativního pojetí nelpí na vzdělání v oboru. Od sociálního pracovníka se očekává absolvování dalšího vzdělání. Za kvalitu jeho práce se považují zejména instrukce a dohled, supervize se příliš nevyžaduje. (Musil, 2008)

V rámci profesionálního pojetí vyplývá pro sociálního pracovníka role specialisty. Zaměřuje se na veškeré aspekty různorodých situací, které klientovi brání zvládat interakci se sociálním prostředím. Sociální pracovník by v této roli měl být schopen vypracovat plán intervence, vykonávat uvedené úkoly samostatně a za spolupráce dalších odborníků, zaměstnanců. Vzdělání v oboru sociální práce se vyžaduje nejlépe vysokoškolské. Klade se důraz na samostudium, peer supervizi. (Musil, 2008)

Podle filantropického pojetí má být sociální pracovník především v roli člověka, který potřebnému poskytuje právě to, co potřebuje. Sociální pracovník tohoto typu je především empatický, vnímavý k potřebám klienta. Za základní nástroj pomoci je považován právě lidský vztah ke klientovi. Kvalifikace v tomto pojetí je libovolná, důležitá je láska k bližnímu svému. Při poskytování pomoci má sociální pracovník spolupracovat spontánně jak s lidmi v organizaci, tak dalšími kolegy, i s klienty a blízkými. (Musil, 2008)

Je zajímavé, že pouze profesionální pojetí sociální práce klade důraz na rozlišení oblastí působnosti, autor ji nazývá doménou sociální práce. Znepokojující je fakt, že zaměstnavatelé sociálních pracovníků nerozlišují mezi sociální pracovníci, poskytováním sociálních služeb a vyřizováním žádostí. Důsledkem toho mohou zaměstnavatelé sociálním pracovníkům diktovat, co komu mají poskytovat a to projevu

i v platovém ohodnocení. Autor výzkumem zaznamenal pojatou praxi sociální práce v administrativním a filantropickém pojetí, zatímco v profesionálním pojetí mu sociální práce uniká. (Musil, 2008)

Jako zajímavost uvedu případovou studii rolí sociálních pracovníků ve dvou domovech důchodců, která byla prováděna v roce 2004. Výzkumníci narazili pouze na filantropické a administrativní pojetí sociální práce. V jedné organizaci vedoucí chápala roli sociálního pracovníka pouze jako roli úředníka. V druhém domově chápala vedoucí roli sociálního pracovníka jako úředníka i člověka. V této situaci byl sociální pracovník přehlcen množstvím činností, které měl zvládnout. V obou případech je kladen důraz na nemateriální potřeby klientů a výkon dílčích a krátkodobých úkolů. Zde vidíme, jak i rozdílné chápání pojetí sociální práce vytváří různé role sociálního pracovníka. Sociální pracovník se nemusí s jednotlivými rolemi ztotožnit, ale ve většině případů plní pokyny svých nadřízených. (Musil, Kubalčíková, Hubíková, Dvořáková, 2005)

1.4 Multidisciplinární tým

Výraz multidisciplinární tým není v odborné literatuře tolik využíván, jak by se na první pohled zdálo. I z tohoto důvodu jsem zvolila definici, kterou jsem získala z internetových zdrojů. Zaujala mě definice Kodymové, která vystihuje podle mého názoru nejdůležitější cíl multidisciplinárního týmu a ten zní: *„informovat ostatní o všem, co je důležité.“* (Kodymová dle Růžková, 2010, s.11) Tento krok vede bezprostředně k úspěšnému naplnění stanovitého cíle týmu a zajištění co nejlépe poskytnuté pomoci klientům.

Multidisciplinární tým v praxi sociální práce je skupina odborníků spolupracujících v procesu práce s určitým klientem či skupinou klientů. Může jít jak o tým uvnitř jedné organizace, tak o tým sestavený vně organizace - tedy z pracovníků různých organizací, institucí či samostatně pracujících odborníků. Cílem multidisciplinárního týmu je podle Kodymové: *„spolupracovat, vystupovat jednotně v celém procesu, dodržovat pravidla práce týmu, jasně vymezené kompetence a subordinace, dokázat mezi sebou kvalitně komunikovat a informovat ostatní o všem, co je důležité.“* (Kodymová dle Růžková, 2010, s.11)

Tým v kontextu sociální pomoci by neměl být jen skupinou odborníků, ale má svoje základní charakteristiky, které potvrzují i týmovou spolupráci a jsou zároveň předpokladem jeho úspěšnosti. Strieženec uvádí, že tým je v oblasti sociální práce kvantitativně menší jednotka, kterou tvoří jednotliví členové s tím, že se vzájemně doplňují a směřují k naplňování společného cíle týmu. (Strieženec in Shavel, 2007, s. 57).

Sociální práci lze charakterizovat jako multidisciplinární vědní obor, kdy sociální pracovník při výkonu této pomáhající profese spolupracuje s celou řadou svých kolegů a kolegyň z různých oborů a profesí - psychologie, sociologie, ošetrovatelství, pedagogiky, medicíny, policie aj. Poznatky některých z uvedených vědních disciplín pak sociální práce integruje do svých teoretických a praktických postupů a využívá je při zvládání svých úkolů. (Navrátil dle Urban, 2012)

Někteří sociální pracovníci či pracovnice nemají jednoznačnou odpověď na otázku. Čím se liší sociální práce od ostatních pomáhajících oborů? A právě pro úspěšnou práci v multidisciplinárním týmu by bylo naopak potřebné, aby byly role a postavení sociálního pracovníka jasně definované a vymezené. Opačná situace naopak vyvolává prostor pro ideologickou hegemonii spolupracujícím profesím, kde se sociální pracovníci za těchto okolností ocitají v pozici, kdy mohou pracovat v duchu ideologie svého oboru jen do určité míry - jsou totiž nuceni přizpůsobit své cíle a obsah práce představám pracovníků jiných oborů, tedy např. právníků, psychiatrů, lékařů atd. Žádoucí by v takové situaci bylo, aby sociální pracovníci přesvědčili veřejnost a své kolegy, že disponují specifickými dovednostmi, které jsou pro uživatele potřebné a cenné. Díky tomu by pak jasněji vymezili své kompetence a možnosti v multidisciplinárním týmu. (Musil dle Urban, 2012)

Důležitou podmínkou kvality činnosti sociálního pracovníka je i schopnost spolupráce s ostatními odborníky, kteří tvoří multidisciplinární tým. V Dětském domově v Holicích tvoří multidisciplinární tým ředitel, všichni pedagogičtí pracovníci, sociální pracovník. K tomuto rozdělení jsem dospěla díky tomu, že tyto osoby tvoří pedagogickou radu, která projednává jednotlivé situace, které se dotýkají jak jednotlivých klientů, tak fungování dětského domova.

1.4.1 Pedagogická rada

Jako poradní orgán je ředitelem dětského domova zřízena pedagogická rada. Projednává s ním všechny zásadní pedagogické dokumenty a opatření týkající se výchovné práce dětského domova. Při svém rozhodování ředitel k názorům pedagogické rady přihlédne. Pedagogickou radu tvoří všichni pedagogičtí pracovníci dětského domova. Jednání pedagogické rady se účastní i sociální pracovnice.

Vymezení pravomocí dle ředitele (Výborný, 2012):

Pedagogická rada má pravomoc se vyjadřovat k základním dokumentům pedagogického charakteru dětského domova:

- rozvojovým programům
- vnitřnímu řádu
- plánům výchovného působení na jednotlivé děti a jejich plnění
- celoročním plánům rodinných skupin a celého dětského domova

Pedagogická rada má právo být seznámena:

- se změnami v personálním obsazení dětského domova
- se zásadami chodu dětského domova

Pedagogická rada schvaluje:

- vnitřní řád dětského domova
- celoroční plán práce dětského domova
- výsledky výchovně vzdělávací práce
- opatření k posílení kázně
- umístění dětí na re-diagnostiku
- požadavek na prodloužení ústavní výchovy jednotlivých dětí do 19 let
- setrvání zletilých v péči dětského domova (pokud o to požádají)

2 Dětský domov

V této kapitole specifikuji výraz dětský domov a zaměřím se konkrétně na Dětský domov v Holicích. Vymezím jeho účel a charakteristiku, styl vedení. Zaměřím se na činnosti sociálního pracovníka dle zákona. Uvedu reálné činnosti, které sociální pracovník v dětském domově vykonává.

Dle zákona č.109/2002, Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, § 12, odst. 1-3, se dětský domov zaměřuje na péči o děti podle jejich individuálních potřeb. Ve vztahu k dětem plní úkoly např. výchovné, vzdělávací a sociální. Účelem dětského domova je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které nevykazují závažné poruchy chování. Děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova. Do dětského domova mohou být umístovány děti ve věku od 3 do nejvýše 18 let. Do dětského domova se také umísťují nezletilé matky spolu s jejich dětmi.

Dále dle tohoto zákona rodinná skupina je v dětském domově organizační jednotkou. Tvoří ji nejméně 6 a nejvíce 8 dětí, zpravidla různého věku a pohlaví. Sourozenci se zařazují do jedné rodinné skupiny; výjimečně je možné zařadit je do různých rodinných skupin, zejména z výchovných i jiných důvodů.

V dětském domově lze v jedné budově či ve více budovách v jednom areálu zřídit nejméně dvě a nejvíce šest rodinných skupin. Děti se do rodinných skupin zařazují se zřetelem na jejich výchovné, vzdělávací, sociální a zdravotní potřeby.

2.1 Dětský domov v Holicích

Vnitřní řád Dětského domova v Holicích je postaven na základech jak zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, tak zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí v platném znění.

Účelem zařízení je zajišťovat nezletilé osobě, a to zpravidla ve věku od 3 do 18 let, případně zletilé osobě do 19 let, na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově nebo ochranné výchově nebo o předběžném opatření, náhradní výchovnou péči. DD pečuje o děti podle jejich individuálních potřeb. Ve vztahu k dětem plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. DD může na základě žádosti poskytovat plné přímé zaopatření zletilé nezaopatřené osobě po ukončení výkonu ústavní výchovy, připravující

se na budoucí povolání, nejdéle však do věku 26 let. DD spolupracuje s rodinou dítěte a poskytuje jí pomoc při zajišťování záležitostí týkajících se dítěte, včetně rodinné terapie a nácviku rodičovských a dalších dovedností nezbytných pro výchovu a péči v rodině. Zařízení poskytuje podporu při odchodu ze zařízení, nebo jeho svěření do náhradní rodinné péče. DD poskytuje péči jinak poskytovanou osobami odpovědnými za výchovu dětí s nařízenou ústavní výchovou nebo s nařízeným předběžným opatřením. DD poskytuje péči rovněž dětem, které nejsou občany ČR a splňují podmínky stanovené zákonem 359/1999 Sb. v platném znění, není-li jazykový důvod takovéto dítě nepřijmout. (Výborný, 2015)

2.1.1 Organizační struktura Dětského domova v Holicích

Statutárním orgánem je ředitel, který je jmenován radou Pardubického kraje a zodpovídá za celkový chod domova. V době nepřítomnosti ředitele jej zastupuje vedoucí vychovatel, případně po stránce ekonomické hlavní ekonom.

Řediteli domova je přímo podřízen vedoucí vychovatel, hlavní ekonom, pracovník v sociálních službách a sociální pracovník, etoped. Za úroveň výchovně vzdělávací práce zodpovídá řediteli domova vedoucí vychovatel, který řídí a kontroluje práci všech pedagogických pracovníků. Za výchovnou práci jednotlivých rodinných skupin zodpovídají kmenoví vychovatelé. (Výborný, 2015)

2.2 Styl vedení organizace

V této podkapitole bych chtěla osvětlit jednotlivé styly vedení organizací a přirovnat je ke stylu vedení Dětského domova v Holicích. Jednotlivé styly odrážejí zaměřenost vedení organizací, které preferují určité dané cíle.

„Styl vedení je způsob, jakým jsou vykonávány funkce vedení, tedy typický způsob, jakým se manažer chová ke členům skupiny. Vývoj vědy o chování obrátil pozornost k procesům mezilidského chování v pracovních situacích a k působení vedení na tyto situace.“ (Cejthamr, Dědina, 2014, s.113) Pozornost zaměřená na styl vedení je založena na předpokladu, že podřízení budou pravděpodobně pracovat efektivněji pro manažery, kteří přijmou určitý styl vedení, než pro ty, kteří si osvojí alternativní styly.

Je mnoho rozměrů vedení a také mnoho různých způsobů, jak styly vedení popsat. Například diktátorský, jednotný, byrokratický, benevolentní, charismatický,

participativní a abdikační. Styl manažerského vedení podřízeného personálu a zaměření síly však může být klasifikován dle tří širších kategorií dle (Cejthamr, Dědina, 2014):

Autoritářský (autokratický) styl se vyskytuje tam, kde je zaměření síly na straně manažera a všechno působení na skupinu vychází od manažera. Sám rozhoduje a používá autoritu k určení politiky, postupů dosažení cílů, pracovních úkolů a vztahů a kontroly odměn a trestů.

Demokratický styl je tam, kde je zaměření síly spíše na straně skupiny jako celku a kde je větší spolupráce se skupinou. Manažer se o funkce vedení dělí se členy skupiny a považuje se spíše za člena týmu. Členové skupiny mají také důležité slovo při rozhodování, určování politiky a zpracování systémů a postupů.

Skutečný styl *laisser-faire* najdeme tam, kde manažer předpokládá, že členové skupiny pracují dobře sami o sobě. Manažer vědomě přenáší sílu na členy a dává jim tak svobodu jednání a příliš nezasahuje, je však připraven pomoci, je-li to potřeba. Slovo skutečný je často zdůrazňováno, protože je stavěno do kontrastu s manažerem, který se příliš nezajímá a který se drží stranou problémů a nechce do nich být zainteresován. Nechává členy skupiny provádět aktuální práci, ale také je nechává čelit rozhodnutím, která náležejí především jemu. (Cejthamr, Dědina, 2014)

Přihlédneme-li k tomu, co uvádím výše, styl vedení DD, který určuje ředitel, je kombinací jak autoritářského, tak demokratického stylu. Vycházím jak z vnitřního řádu DD, tak organizačního řádu. Prvky demokratického stylu vidíme v podkapitole 1.5, kde uvádím, že k názorům pedagogické rady ředitel přihlíží. Při svém rozhodování může preferovat názor člena týmu. Dalším znakem tohoto stylu je, že se ředitel nechává zastupovat v případě své nepřítomnosti. Právo zastupovat má vedoucí vychovatel nebo po ekonomické stránce hlavní ekonom. Prvky autoritářského stylu jsou přítomny v rámci moci, protože hlavní slovo má vždy ředitel. Nemusí se názory svých kolegů v týmu striktně řídit. V případě hlasování však přihlíží k většině.

2.3 Pracovní činnosti sociálního pracovníka

V této kapitole uvedu činnosti sociálního pracovníka, které jsou obsaženy v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění. Vymežím činnosti, které sociální pracovník v DD vykonává.

Ve výzkumné části se zabývám reálně vykonávanými činnostmi sociálního pracovníka a porovnávám je s činnostmi sociální práce.

Sociální pracovník, jak uvádí Gulová (2008), která vychází ze zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění, vykonává sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy včetně řešení sociálně-právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně-právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství, sociální rehabilitace, zjišťuje potřeby obyvatel obce a kraje a koordinuje poskytování sociálních služeb.

Nyní uvedu konkrétní činnosti, které sociální pracovník v Dětském domově v Holicích vykonává.

V den doručení rozsudku o nařízení ústavní výchovy nebo předběžném opatření s nabytou právní mocí sociální pracovník dítě převezme a provede s ním vstupní pohovor, ve kterém ho zevrubně seznámí se zařízením. Současně převezme všechny náležité dokumenty, komplexní závěrečnou zprávu a individuální program ochrany dítěte, založí osobní spis dítěte a zadá základní údaje do databázového systému EVIX (Výborný, 2015).

Při přemístění dítěte do jiného zařízení předává dítě společně s náležitou dokumentací a osobním vybavením a provádí to v den doručení rozsudku s nabytou pracovní mocí nebo v den vykonatelnosti rozsudku. (Výborný, 2015)

Dále vykonává informační činnost, zejména když jde o sebepoškozování dítěte či sebevražedný pokus, intoxikaci dítěte, kde sociální pracovník o přestupku informuje zákonné zástupce a příslušného pracovníka OSPOD. V případě umístění dítěte do nemocničního ošetření informuje zákonné zástupce a dítě v nemocnici navštěvuje. (Výborný, 2015)

Oznamovací povinnost má při zjištění nevrácení z vycházky nebo útěku, nejpozději následující den událost oznamuje orgánu sociálně- právní ochrany dětí v místě trvalého

bydliště dítěte a zákonným zástupcům dítěte. Dále se tato povinnost vztahuje i na nevrácení se z pobytu u rodičů či jiných osob, kdy oznamuje nejpozději následující pracovní den událost orgánu sociálně-právní ochrany dětí v místě trvalého bydliště a zákonným zástupcům a společně řeší návrat dítěte do DD. (Výborný, 2015)

V rámci administrativní a sociální činnosti vypracovává rozhodnutí a podklady pro stanovení výše příspěvku na úhradu péče poskytované umístěným dětem v souladu s § 27 - § 30 zákona č. 109/2002 Sb., v platném znění a ředitel jej stanoví svým rozhodnutím. Platby pravidelně sleduje, vyhodnocuje, upřesňuje, případně rozesílá upozornění. Vede evidenci přeplatků a nedoplatků či vrácení přeplatků a vymáhání nedoplatků. Rozesílá návrhy na výkon rozhodnutí příslušným soudům. Tuto agendu vede v databázovém systému EVIX. Sociální pracovníce vede přesnou evidenci vkladních knížek, kde jsou ukládány finanční prostředky dětí (jedná se o děti s vlastními příjmy), přeplatků sirotčích důchodů, vlastních úspor, případně vyšších částek pojistného plnění při úrazu apod. (Výborný, 2015)

V rámci zkvalitnění interakce mezi rodinou dítěte a zařízením jsou po oboustranném souhlasu realizovány návštěvy v rodině dítěte, kterých se účastní i sociální pracovník. Každá taková návštěva je realizována vždy minimálně ve dvoučlenném týmu pracovníků zařízení a po svolení ředitele DD. (Výborný, 2015)

Podílí se i na prevenci sociálně patologických jevů, které se účastní všichni zaměstnanci DD, každý v rámci svého personálního postavení. (Výborný, 2015)

Sociální pracovník spolupracuje s rodinou dítěte a poskytuje jí pomoc při zajišťování záležitostí týkajících se dítěte, včetně rodinné terapie a nácviku rodičovských a dalších dovedností nezbytných pro výchovu a péči v rodině. Poskytuje podporu při přechodu dítěte do jeho původního rodinného prostředí nebo jeho přemístění do náhradní rodinné péče. Ve své práci spolupracuje se zaměstnanci dětského domova, sociálními pracovníky příslušných úřadů, soudy, zákonnými zástupci dítěte a osobami dítěti blízkými. (Výborný, 2015)

3 Odpovědnosti sociálního pracovníka

V této kapitole vymezím odpovědnosti sociálního pracovníka vyplývající z etického kodexu. Dále uvádím jednotlivé odpovědnosti, které má sociální pracovník v Dětském domově v Holicích.

Ve výzkumné části se zabývám zjištěním odpovědností sociálního pracovníka v týmu dětského domova.

3.1 Pravidla etického chování sociálního pracovníka

Pravidla etického chování sociálního pracovníka se váží ke klientovi, zaměstnavateli, kolegům, společnosti a svému povolání a odbornosti.

Těchto pravidel by měl dbát každý sociální pracovník, aby poskytoval kvalitní sociální práci a zvyšoval tím prestiž sociální práce.

3.1.1 Ve vztahu ke klientovi

Podle Společnosti sociálních pracovníků (2006) sociální pracovník vede své klienty k vědomí odpovědnosti sám za sebe. Jedná tak, aby chránil důstojnost a lidská práva svých klientů.

Sociální pracovník pomáhá se stejným úsilím a bez formy diskriminace všem klientům.

Ochraňuje klientovo právo na soukromí a důvěrnost jeho sdělení. Data a ostatní informace požaduje s ohledem na potřebnost při zajištění služeb, které mají být klientovi poskytnuty. Žádnou informaci o klientovi nemůže poskytnout bez jeho souhlasu. Výjimku tvoří osoby s omezenou způsobilostí k právním úkonům, nebo jestliže jsou ohroženy další osoby. V případech správního řízení umožňuje účastníkům tohoto řízení nahlížet do spisů.

Sociální pracovník dbá, aby klienti obdrželi všechny služby a dávky sociálního zabezpečení, na které mají nárok, a to nejen od instituce, ve které jsou zaměstnání, ale i ostatních příslušných zdrojů. Poučí klienty o povinnostech, které vyplývají z poskytnutých služeb a dávek. Pomáhá řešit i záležitosti a problémy klienta týkající se jiné složky jeho života.

Sociální pracovník hledá možnosti, jak zapojit klienty do procesu řešení jejich problémů.

Sociální pracovník si je vědom svých odborných a profesních omezení. (Společnost sociálních pracovníků, 2006)

3.1.2 Ve vztahu ke svému zaměstnavateli

Sociální pracovník odpovědně plní své povinnosti a závazky vyplývající ze vztahu ke svému zaměstnavateli.

V zaměstnavatelské organizaci se podílí na vytváření takových podmínek, které umožní sociálním pracovníkům v ní zaměstnaným přijmout a uplatňovat závazky vyplývající z etického kodexu.

Snaží se ovlivňovat sociální politiku, pracovní postupy a jejich praktické uplatňování ve své zaměstnavatelské organizaci s důrazem na co nejvyšší úroveň služeb poskytovaných klientům. (Společnost sociálních pracovníků, 2006)

3.1.3 Ve vztahu ke svým kolegům

Sociální pracovník respektuje znalosti a zkušenosti svých spolupracovníků a ostatních odborných pracovníků. Vykonává a rozšiřuje spolupráci s nimi a tím zvyšuje kvalitu poskytované sociální služby.

Respektuje rozdíly v názorech a praktických činnostech kolegů, ostatních odborných a dobrovolných pracovníků. Kritické připomínky k nim vyjadřuje na přijatelném místě a vhodným způsobem. (Společnost sociálních pracovníků, 2006)

3.1.4 Ve vztahu ke svému povolání a odbornosti

Dle Společnosti sociálních pracovníků (2006) sociální pracovník usiluje o udržení a zvyšování prestiže svého povolání. Neustále dbá o udržení a zvýšení odborné úrovně sociální práce a uplatňování nových přístupů a metod.

Brání tomu, aby odbornou sociální práci prováděl nekvalifikovaný pracovník bez patřičného vzdělání.

Je zodpovědný za své soustavné celoživotní vzdělávání a výcvik, což tvoří základ pro udržení stanovené úrovně odborné práce a schopnosti řešit etické problémy.

Pro svůj odborný růst využívá znalosti a dovednosti svých kolegů a různých odborníků, naopak své znalosti a dovednosti rozšiřuje v celé oblasti sociální práce.

Sociální pracovník spolupracuje se školami sociální práce, aby podpořil studenty sociální práce. (Společnost sociálních pracovníků, 2006)

3.1.5 Ve vztahu ke společnosti

Sociální pracovník má právo i povinnost upozorňovat veřejnost a příslušné orgány na případy porušování zákonů a oprávněných zájmů občanů.

Zasazuje se o zlepšení sociálních podmínek a sociální spravedlnosti tím, že podněcuje změny v zákonech, politice státu i v politice mezinárodní.

Upozorňuje na možnost spravedlivějšího rozdělení společenských zdrojů a potřebu zajistit přístup k těmto zdrojům těm, kteří to potřebují.

Působí na rozšíření možnosti a příležitosti ke zlepšení kvality života pro všechny lidi, a to se zvláštním zřetelem ke znevýhodněným a postiženým jedincům a skupinám.

Sociální pracovník se snaží o zlepšení podmínek, které zvyšují vážnost a úctu ke kulturám, které vytvořilo lidstvo. (Společnost sociálních pracovníků, 2006).

3.2 Odpovědnosti sociální pracovníka v Dětském domově v Holicích

Všeobecné povinnosti pracovníků, odpovědnosti pracovníků (Výborný, 2015) :

- plnit pokyny ředitele dětského domova, jeho zástupce a nadřízených
- dodržovat pracovní kázeň a plně využívat pracovní dobu
- dodržovat předpisy bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci, dodržovat požární předpisy
- chránit majetek dětského domova a řádně zacházet s inventářem dětského domova
- seznámit se s organizačním, pracovním, vnitřním řádem a ostatními školskými předpisy a striktně je dodržovat
- zajistit v souladu s vnitřními předpisy fungování řídicí kontroly

Sociální pracovník je přímo podřízen řediteli dětského domova a zodpovídá veškerou za dokumentaci dětí a jejich osobní spisy. Na základě zpráv pedagogických pracovníků zpracovává a odesílá potřebná hodnocení na děti. Vede veškerou agendu týkající se placení příspěvku na úhradu péče poskytované dětem umístěným v zařízení včetně stanovení jeho částky.

V sociální oblasti zodpovídá (Výborný, 2012) :

- za spolupráci se zákonnými zástupci, sociálními pracovníky MÚ, DD, DDÚ
- a soudy, jejich písemnou informovanost o podstatných změnách
- za včasné odesílání a zapisování potřebné agendy do deníku pošty
- za veškeré náležitosti spojené s uvolňováním dětí do péče mimo zařízení
- za přípravu podkladů pro rozhodnutí ředitele o výši příspěvku na úhradu péče poskytované mládeži dle platných předpisů a jejich odesílání

- za úhradu a evidenci úhrady péče poskytované dětem a mládeží umístěné v zařízení včetně evidence přídavků na dítě a jiných sociálních dávek v souladu s § 27 zákona 109/2002 v platném znění, včetně měsíčního vyhodnocování a zasílání výsledků za uplynulé čtvrtletí osobě, která příspěvek hradí
- za včasné a úplné předávání potřebných podkladů pro zaúčtování
- za včasné a účinné vymáhání dluhů
- za zajištění přiznání přídavků na děti
- za přípravu podkladů k převodu peněz – např. sirotčího důchodu na vkladní knížky dětí

4 Postavení sociálního pracovníka

V této kapitole se zabývám postavením sociálního pracovníka. Zaměřím se na právní úpravu postavení sociálního pracovníka. Zároveň uvedu návrh profesního zákona, který je aktuální a měl by vést k stanovení prestiže sociálních pracovníků. Díky projektu, který se zabýval analýzou sociální práce v zařízeních, kterým je i DD, uvedu postavení sociálního pracovníka v týmu.

Ve výzkumné části této práce zkoumám postavení sociálního pracovníka v týmu DD v Holicích při řešení běžným problémů a situací.

Právní úprava postavení sociálních pracovníků v ČR v doprovodném textu k pracovnímu dokumentu pro tvorbu věcného záměru zákona o sociálních pracovnících (2014) obsahuje především obecné požadavky na výkon tohoto povolání, jako i ostatní specifické povinnosti. V žádném právním předpise v ČR nebylo nalezeno ustanovení, které by ukládalo např. legislativní definici postavení sociálního pracovníka (jako je tomu např. u státních zaměstnanců, zaměstnanců ozbrojených sil apod.). Postavení sociálního pracovníka jako zaměstnance se tedy ve většině případů řídí obecnými pracovněprávními předpisy.

Odborné kolegium sociálních pracovníků navrhlo právní úpravu o sociálních pracovnících a profesní komoře tzv. Profesní zákon sociálních pracovníků. Cílem této navrhované úpravy je podpořit prestiž oboru sociální práce a podpořit odborný růst statusu sociálních pracovníků. V zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, se dá říci, že se více soustředí na oblast sociálních služeb než sociální práce. Mezi klíčové faktory sociální politiky a sociální práce patří kvalitní výkon profese i zvýšení úrovně kvalifikace sociálních pracovníků.

V Evropě dle doprovodného pracovního textu k pracovnímu dokumentu pro tvorbu věcného záměru zákona o sociálních pracovnících (2014) roste význam postavení sociálních pracovníků, ta dnes čelí novým sociálním problémům a novým výzvám jako např. výrazným změnám v demografických a zaměstnaneckých strukturách, rostoucí nerovnosti mezi obyvateli, jež vyvolávají zvýšené požadavky veřejnosti na sociální práci. Profesionalizace sociální práce a sociálních pracovníků podle Weiss-Gala a Welbourne zní, že sociální pracovníci mají profesní vzdělání, řídí se profesní etikou, mají určité postavení, které je ohodnoceno přiměřeným platem, sociální práce má

jednotnou znalostní základnu, pracovníci jsou profesně nezávislí a jsou veřejně uznávaní.

Podle projektu, který zkoumal analýzu výkonu sociální práce v zařízeních ústavní výchovy, patřila mezi hlavní činnosti sociálního pracovníka (Musil, Bareš, Havlíková a kol., 2011) :

- realizace agendy výběru a administrace příspěvku na úhradu péče poskytované dětem v zařízeních, který mají měsíčně platit biologičtí rodiče klientů těchto zařízení
- výměna informací mezi zařízeními a dalšími úřady (policie, OSPOD, kurátor pro děti a mládež apod.)
- komunikace s OSPOD či kurátory a rodiči klientů s cílem umožnit dítěti krátkodobý pobyt v jeho rodině
- (v Dětském domově a v diagnostickém ústavu) ještě vedení lékárníčky a výkon role zdravotníka zařízení

Shrnutí výsledků v zařízení ústavní výchovy a ve školských zařízeních ústavní a ochranné výchovy podobně jako v rámci školských poradenských zařízení se profesionální výkon sociální práce neočekával. Sociální pracovníci byli chápáni jako administrativní pracovníci se zaměřením na vnější vztahy. Vedoucí sociální pracovníci tu a tam bez konkrétního určení uváděli, že toto pojetí vychází z „katalogu prací“ či „tabulek“ vytvořených MŠMT pro školská zařízení. Toto pojetí oni sami, i kdyby chtěli, příliš měnit nemohou. K tomuto pojetí dodávaly vysokoškolsky kvalifikované sociální pracovnice, že podle jejich vlastní zkušenosti by na jejich pozici a pro jejich pracovní činnosti bylo dostačující středoškolské vzdělání. (Musil, Bareš, Havlíková, a kol. 2011)

V pobytových zařízeních se zkoumaly tři nejdůležitější činnosti pracovníků. Těmito pracovníky jsou speciální pedagogové, jiní pedagogičtí pracovníci, sociální pracovník, psychologové vychovatelé, vedoucí pracovník. Porovnáním podílu sociálního pracovníka a ostatních pracovníků na výkonu jednotlivých činností zjistíme, že pouze tři činnosti vykonává sociální pracovník častěji (nebo stejně často) než ostatní pracovníci. Přesto i podíl ostatních pracovníků na těchto činnostech je významný. V pobytových zařízeních, alespoň dle námi testovaných činností, nenacházíme doménu, která by byla pro sociálního pracovníka výlučná a vymezovala jeho roli v rámci péče o klienty. Na druhé straně má sociální pracovník stejný nebo srovnatelný podíl

na většině z námi zkoumaných činností jako ostatní pracovníci, tedy podílí se na přímé práci s klientem v různých směrech a prostor pro sociální práci v pobytových zařízeních tak zřejmě existuje. (Musil, Bareš, Havlíková, a kol., 2011)

Podle zjištění udává sociální práce ve zkoumaných zařízeních MŠMT spíše okrajovou roli. Týká se to zařízení pobytových i poradenských. Co se týče podílu na vykonávání činností, které vedoucí pracovníci označovali za hlavní ve svém zařízení, je participace sociálního pracovníka obvykle, až na jedinou výjimku, nižší než participace jiných typů pracovníků. (Musil, Bareš, Havlíková, a kol., 2011)

4. 1 Shrnutí teoretické části

V závěru teoretické části mé bakalářské práce bych ráda zmínila, že role sociálního pracovníka v multidisciplinárním týmu DD v Holicích ve většině případech závisí na konkrétních normách a pravidlech zařízení a vedení. Účelem teoretické části je přiblížit jednotlivé role a činnosti sociálního pracovníka v DD, ozřejmit jeho postavení a odpovědnosti v multidisciplinárním týmu.

V teoretické rovině by se role sociálního pracovníka měla zlepšit díky navrhovanému profesnímu zákonu o sociálních pracovnících. V rámci multidisciplinárního týmu by sociální pracovník měl pevně stanovené postavení a role. V praktické rovině však není tento návrh zákona ještě schválen, tak není jisté, zda se zvýší prestiž sociální práce. Výzkumná část této práce se věnuje činnostem sociálního pracovníka, postavení sociálního pracovníka v týmu a odpovědnostem sociálního pracovníka v týmu DD v Holicích.

5 Metodická část

Výzkumná část této bakalářské práce je zaměřena na naplnění hlavního a dílčích cílů práce.

5.1 Formulace hlavního cíle výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumu je zjistit, jaké má sociální pracovník role vycházející z působení v týmu Dětského domova.

5.2 Formulace dílčích cílů výzkumného šetření

V této kapitole budou podrobně rozebrány a specifikovány jednotlivé dílčí cíle výzkumného šetření této práce a cíle nižších řádů.

5.2.1 Dílčí cíl DC 1

DC 1. Zjistit, jak jsou v souladu reálně vykonávané činnosti sociálního pracovníka v DD Holice s činnostmi sociální práce a jaká role z toho vyplývá.

DC 1.1 Porovnat reálně vykonávané činnosti sociálního pracovníka s činnostmi sociální práce.

DC 1.2 Zjistit, jaké pracovní činnosti vykonává sociální pracovník.

DC 1.3 Zjistit, jaké z činností spadají do sociální práce a které chybí.

DC 1.4 Zjistit, jaká role z toho pro sociálního pracovníka vyplývá.

5.2.2 Dílčí cíl DC 2

DC 2. Zjistit, jaké má sociální pracovník odpovědnosti v týmu Dětského domova a jaká role z toho vyplývá.

DC 2.1 Porovnat odpovědnosti sociálního pracovníka v DD s odpovědnostmi, které má sociální pracovník mít.

DC. 2.2 Zjistit, jaké odpovědnosti má sociální pracovník v týmu.

DC 2.3 Zjistit, jaká role z toho pro sociálního pracovníka vyplývá.

5.2.3 Dílčí cíl DC 3

DC 3. Zjistit postavení sociálního pracovníka při řešení běžných problémů a situací v týmu dětského domova a jaká role z toho vyplývá.

DC 3.1 Zjistit, jaké má sociální pracovník postavení v týmu.

DC 3.2 Zjistit, jaká pravidla musí dodržovat sociální pracovník při fungování týmu.

DC 3.3 Zjistit, jak se sociální pracovník podílí na rozhodování v týmu.

DC 3.4 Zjistit, jaká role z toho pro sociálního pracovníka vyplývá.

5.3 Zvolená výzkumná strategie

Pro zpracování výzkumu mé bakalářské práce jsem se rozhodla použít kvalitativní výzkumnou strategii, jelikož jsem chtěla zjistit, jak ostatní členové multidisciplinárního týmu DD chápou roli sociálního pracovníka. *„Kvalitativní výzkum je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založených na hloubkových datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.“* (Švaříček, Šedová, 2007, s. 17)

Pro výzkumné šetření byla využita technika získávání dat interview. *„Interview je výzkumnou metodou, která umožňuje zachytit nejen fakta, ale i hlouběji proniknout do motivů a postojů respondentů. U interview můžeme sledovat i některé vnější reakce respondenta a podle nich potom pohotově usměrňovat další průběh kladení otázek.“* (Gavora, 2000, s.110)

Při výběru metod jsem zvažovala, jaký druh interview použiji. Zprvu jsem chtěla vybrat to nejméně časově náročné, tedy strukturované interview. Nakonec jsem ho nepoužila, protože mě odradilo to, že otázky a alternativy jsou pevně dány. Zvolila jsem kompromis polostukturované interview, u kterého se informantovi nabídnou alternativy odpovědí, ale potom se ještě od respondenta žádá objasnění nebo vysvětlení. (Chráska, 2007) Výhodu spatřuji v tom, že při polostrukturovaném interview je také možné pokládat další doplňující otázky a požádat tak informanta o upřesnění

a vysvětlení jeho odpovědi. Je možno si tak ověřit, zda tazatel odpověď tázaného správně pochopil. Největší výhodou je, že získáme díky kladení otázek stoprocentní odpovědi. Nevýhodou polostrukturovaného interview je, že je velmi časové náročné, jak na přípravu, tak na zapisování jednotlivých odpovědí. S vedením rozhovorů jsem neměla problém, důležité bylo navodit důvěrný vztah mezi výzkumníkem a informantem. Pro rozhovory jsem měla připravený úvod, byly pokládány otázky, poté jsem rozhovory analyzovala a rozřídila odpovědi informantů do jednotlivých oblastí. Dále jsem se snažila najít převažující názory, které jsem zpracovala a na jejich základě odvodila obecný názor. Z tohoto názoru jsem určila roli sociálního pracovníka.

Další výzkumnou technikou, kterou jsem v tomto výzkumu využila je analýza dokumentů. V Dětském domově v Holicích mi byly poskytnuty veškeré dokumenty, které jsem k analýze potřebovala. Jednalo se o zjišťování činností sociálního pracovníka a jeho odpovědnosti. Využila jsem dokumenty vnitřního řádu a organizačního řádu DD. Tuto techniku jsem zvolila, protože jsem chtěla najít shody či rozdíly v chápání činností a odpovědností sociálního pracovníka v DD. Činnosti sociálního pracovníka jsem porovnávala s činnostmi, které jsou stanové v zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění. Jednotlivé odpovědnosti jsem porovnávala dle odpovědností vyplývajících z etického kodexu sociálních pracovníků. Pojem analýza dokumentů je chápán jako kvalitativně- interpretační analýza písemných svědectví, která mohou být použita jako pramen k vysvětlení lidského jednání. Jde o klasickou metodu, je to analýza jakýchkoliv dokumentů, které nebyly vytvořeny za účelem určitého výzkumu. Při analýze dokumentů pracujeme s daty, která již byla vytvořena, my je v průběhu výzkumu nevytváříme. (Milovský, 2006) Výhodou analýzy dokumentů vidím v tom, že je to velice jednoduché a dá se říci, že i univerzální. Je zde nejmenší pravděpodobnost ovlivňování dat výzkumníkem. Nevýhodou spatřuji v tom, že vyberu dokument, který nebude relevantní. Jednotlivé dokumenty jsem porovnávala s dílčími cíli mé práce.

5.4 Transformační tabulka

Tabulka č. 1 Transformační tabulka

Hlavní cíl	Dílčí cíl	Dílčí cíle 2. Řádu	Indikátory	Výzkumná technika	Tazatelské otázky/ Otázky pro výzkumníky
Zjistit, jaké má sociální pracovník role vycházející z působení v týmu dětského domova.	DC 1. Zjistit, jak jsou v souladu reálně vykonávané činnosti sociálního pracovníka v DD Holice s činnostmi sociální práce a jaká role z toho vyplývá.	DC 1.1 Porovnat reálně vykonávané činnosti sociálního pracovníka s činnostmi sociální práce. DC 1.2 Zjistit, jaké pracovní činnosti vykonává sociální pracovník. DC 1.3 Zjistit, jaké z činností spadají do sociální práce a které chybí. DC 1.4 Zjistit, jaká role z toho pro sociálního pracovníka vyplývá.	Soulad reálně vykonávaných činností s činnostmi sociální práce Pracovní činnosti sociálního pracovníka Pracovní činnosti sociálního pracovníka Role sociálního pracovníka	Analyza dokumentů Interview Interpretace Interpretace	OPV. Jaké pracovní činnosti v DD sociální pracovník vykonává? T01. Jaké pracovní činnosti sociální pracovník vykonává v DD? OPV. Jaké uvedené činnosti spadají do sociální práce a které chybí? OPV. Jaká role z toho pro sociálního pracovníka vyplývá?

	<p>DC 2. Zjistit, jaké má sociální pracovník odpovědnosti v týmu dětského domova a jaká role z toho vyplývá.</p>	<p>DC 2.1 Porovnat odpovědnosti sociálního pracovníka v DD s odpovědnostmi, které má sociální pracovník mít.</p> <p>DC. 2.2 Zjistit, jaké odpovědnosti má sociální pracovník v týmu.</p> <p>DC 2.3 Zjistit, jaká role z toho pro sociálního pracovníka vyplývá.</p>	<p>Soulad mezi odpovědnostmi soc.pracovníka v DD se stanovenými odpovědnostmi .</p> <p>Odpovědnosti sociálního pracovníka v týmu.</p> <p>Role sociálního pracovníka</p>	<p>Analýza dokumentů</p> <p>Interview</p> <p>Interpretace</p>	<p>OPV. Jaké má sociální pracovník odpovědnosti?</p> <p>T02. Jaké má sociální pracovník odpovědnosti v týmu?</p> <p>OPV. Jaká role z toho pro sociálního pracovníka vyplývá.</p>
--	---	--	---	---	---

	<p>DC 3. Zjistit postavení sociálního pracovníka při řešení běžných problémů a situací v týmu dětského domova a jaká role z toho vyplývá.</p>	<p>DC 3.1 Zjistit, jaké má sociální pracovník postavení v týmu.</p> <p>DC 3.2 Zjistit, jaká pravidla musí sociální pracovník dodržovat při fungování týmu.</p> <p>DC 3.3 Zjistit, jak se sociální pracovník podílí na rozhodování v týmu.</p> <p>DC 3.4 Zjistit, jaká role z toho pro sociálního pracovníka vyplývá.</p>	<p>Postavení sociálního pracovníka</p> <p>Pravidla týmu DD</p> <p>Rozhodování týmu</p> <p>Role sociálního pracovníka</p>	<p>Interview</p> <p>Interview</p> <p>Interview</p> <p>Interview</p> <p>Interpretace</p>	<p>T03. Jaké má sociální pracovník postavení v týmu?</p> <p>T04. Jaká pravidla musí sociální pracovník v týmu dodržovat?</p> <p>T05. Jak se sociální pracovník podílí na rozhodování v týmu?</p> <p>OPV. Jaká role z toho pro sociálního pracovníka vyplývá?</p>
--	--	--	--	---	--

Zdroj: Autor

5.5 Volba výzkumného souboru

Cílem mého výzkumu je zjistit, jaké má sociální pracovník role vycházející z působení v týmu Dětského domova v Holicích. Z tohoto důvodu jsem oslovila pracovníky v Dětském domově v Holicích. Ostatní pracovníky jako údržbáře, kuchařku, pokladní atd. jsem neoslovovala. Jedním z důvodů, je, že tyto osoby nejsou součástí multidisciplinárního týmu. Informanti byli kontaktováni prostřednictvím vedení zařízení. V dětském domově jsem absolvovala povinnou praxi, takže komunikace byla o to snadnější a s podílením na výzkumu většina zaměstnanců souhlasila.

Jako výzkumný soubor jsem si určila vychovatele, vedoucího vychovatele, ředitele, sociálního pracovníka. Tito pracovníci by měli nejlépe vědět, jaké role má sociální pracovník v rámci týmu.

Výběr informantů byl záměrný. Jak jsem již uvedla v úvodu, vybírala jsem ty pracovníky, kteří tvoří multidisciplinárním tým v DD. Dvě pracovnice odmítly provádět se mnou interview, vzhledem k tomu, že byly v kolektivu pracovníků nové. Tedy neměly prozatím představu, jak funguje sociální pracovník v týmu. Pohlaví informantů bylo 2 muži a 4 ženy. Následující tabulka slouží k přehlednému shrnutí charakteristik účastníků výzkumu.

Tabulka č. 2 Respondent

Respondent číslo	Pohlaví	Vzdělání	Profese	Doba pracovního poměru
1	muž	VŠ	ředitel	6
2	žena	SO	asistentka pedagoga	4
3	žena	VŠ	vedoucí vychovatelka	9
4	žena	VO	vychovatelka	10
5	žena	SO	sociální pracovnice	3
6	muž	SŠ	vychovatel	12

Zdroj: Autor

5.6 Popis organizace a průběhu výzkumu

Polostrukturované interview probíhaly v prosinci 2015, byly vedeny přímo v Dětském domově v Holicích. Z vychovatelů odmítly interview dvě informantky.

Každého jsem osobně požádala o vedení interview a domluvila s ním termín realizace interview. Interview probíhalo tak, jak jsem již uvedla v předchozí kapitole. Měla jsem obavy z rušení interview, skoro všechny proběhly v pořádku. Až na dvě výjimky, kdy jsem musela činit interview za přítomnosti dětí. Délka interview byla poměrně krátká vzhledem k množství otázek, zhruba 15 minut. S otázkami nebyli informanti dopředu seznámeni. Na úvod každého interview jsem se představila. Pohovořila jsem s nimi o tématu své bakalářské práce a seznámila jsem je s účelem otázek. Vždy jsem si vyžádala souhlas s nahráváním. Tazatelské otázky byly pokládány v pořadí 1-5 a během rozhovoru postupně doplňovány. Byly podávány doplňující otázky ,hlavně u otázky, která zjišťovala postavení sociální pracovníka.

S analýzou dokumentů jsem neměla žádné problémy. Všechny potřebné dokumenty jsem měla k dispozici k nahlédnutí.

5.6.1 Způsob získávání a zpracování dat

Se souhlasem informantů jsem odpovědi zaznamenávala na diktafon, poté jsem je přepsala. Přepis rozhovoru se sociální pracovnící přikládám v příloze. Snažila jsem se přepisovat pouze to důležité.

Přemýšlela jsem o tom, že bych jednotlivé odpovědi informantů zapisovala ručně, ale bylo by to velice zdouhavé. Zapisováním by mohl být rozhovor s informantem rušen, kdyby musel čekat, než jednotlivé odpovědi zaznamenám. Zároveň bych nemusela bezprostředně zaznamenat všechna slova, která jednotliví informanti k dané otázce řekli. Z diktafonu lze zachytit reakci i ironický podtext jednotlivých odpovědí. Vzhledem k nízkému počtu informantů byly všechny rozhovory přepsány, poté byl každý kvalitativně obsahově analyzován a odpovědi roztříděny do daných oblastí. Tyto odpovědi byly porovnávány se snahou najít převažující názory, i zcela odlišné.

U analýzy dokumentů mně byly poskytnuty v DD veškeré dokumenty, které jsem potřebovala k zodpovězení jednotlivých otázek, které uvádím v dílčích cílech mé práce.

Následně jsem vyhledávala vhodné dokumenty, z nichž jsem chtěla získat informace o daném jevu. Relevantní dokumenty jsem podrobila kvalitativní analýze.

5.6.2 Rizika výzkumu a výzkumné strategie

Nejvíce jsem se snažila vyhnout zkreslování získaných odpovědí. Určité riziko, může vyplývat i z toho, že jednotliví informanti nemusejí odpovídat pravdivě. Vzhledem k tomu, že se nejedná o anonymní vzorek informantů. Snažila jsem se svojí přítomností ovlivňovat odpovědi informantů co nejméně. Hraje zde roli i osobnost tazatele, místo a čas rozhovoru, prezentace otázek atd. Není také vhodné vnucovat své názory či postoje. Další nevýhodou je využití malého vzorku informantů, proto by nemělo v interpretaci docházet k zobecňování získaných informací. Nevýhodou kvalitativního výzkumu je i časová náročnost, kladená jak na výzkumníka, tak informanty. Rizikem výzkumu může být u analýzy dat i výběr irelevantních dokumentů.

5.7 Analýza a interpretace údajů

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jaké má sociální pracovník role vycházející z působení v týmu dětského domova.

DC 1. Zjistit, jak jsou v souladu reálně vykonávané činnosti sociálního pracovníka v DD Holice s činnostmi sociální práce a jaká role z toho vyplývá.

Pomocí tohoto dílčího cíle jsem se snažila zjistit, jaké reálné činnosti vykonává sociální pracovník v DD v Holicích, zda jsou v souladu s činnostmi sociální práce a jaká role z toho vyplývá.

DC 1.1 Porovnat reálně vykonávané činnosti sociálního pracovníka s činnostmi sociální práce. Tento dílčí cíl jsem sledovala na základě analýzy dokumentů.

Pro práci jsem využila interní dokument, který se nazývá vnitřní řád Dětského domova v Holicích. Dokument je veřejně přístupný i na internetových stránkách DD. Nabízí přehled činností, které vykonávají jednotliví zaměstnanci v konkrétních situacích. Zaměřila jsem se na činnosti sociálního pracovníka. Zároveň jsem jednotlivé činnosti sociálního pracovníka porovnávala s činnostmi, které by sociální pracovník měl mít. fázi porovnávání jsem využila zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění, kde je přesně vymezeno, jaké činnosti má sociální pracovník vykonávat. Zjišťovala jsem rozdíly ve stanovách činnostech v rámci vnitřního řádu DD a v rámci zákona.

Tabulka č.3 Činnosti sociálního pracovníka dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Činnosti sociálního pracovníka podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
sociální šetření, depistážní činnost
zabezpečení sociální agendy
sociálně právní poradenství
analytickou, metodickou, koncepční činnost
odborné činnosti v zařízeních sociální prevence
poskytování krizové pomoci
sociální poradenství, sociální rehabilitace
koordinace poskytování sociálních služeb, zjišťování potřeb obyvatel obce či kraje

Zdroj: : [http:// www. sbirka.cz](http://www.sbirka.cz)

Tabulka č. 4 Činnosti sociálního pracovníka dle vnitřního řádu Dětského domova v Holicích

Činnosti sociálního pracovníka dle vnitřního řádu Dětského domova
návštěvy dítěte v rodině
oznamovací povinnost zákonným zástupcům, OSPOD atd.
spolupráce se zákonnými zástupci dítěte, OSPODEM, soudy, DD, DDÚ a zaměstnanci
spolupráce s rodinou dítěte a poskytování pomoci při zajišťování záležitostí týkajících se dítěte, včetně rodinné terapie a nácviku rodičovských a dalších dovedností nezbytných pro výchovu a péči v rodině
sociální a administrativní agenda
poskytnutí podpory při přechodu dítěte do původní rodiny nebo do náhradní rodinné péče
prevence sociálně patologických jevů
informační činnost
v případě umístění dítěte do DD dítě přebírá a provádí s ním vstupní pohovor
v případě přesunu dítěte do jiného zařízení dítě předává

Pramen: Výborný, 2015

Činnosti, které sociální pracovnice v DD dle zákona vykonává

Na základě porovnání dokumentů došlo ke shodě v následujících bodech. Sociální pracovník v dětském domově vykonává **sociální šetření**. V dokumentech DD je uvedeno, že **navštěvuje dítě v rodině**. **Zabezpečení sociální agendy** se také potvrdilo. **Sociálně právní činnost** vykonává tím, že spolupracuje s rodinou, soudy atd. Vykonává **odborné činnosti v zařízeních sociální prevence**. **Podílí se na prevenci sociálně patologických jevů**. **Sociální poradenství** také poskytuje. Poskytuje **sociální rehabilitaci** formou rodinných terapií či nácvikem rodinných dovedností. **Koordinuje poskytování sociálních služeb** v rámci zajišťování sociální agendy.

Činnosti, které sociální pracovnice v DD dle zákona nevykonává

Z uvedených údajů vyplývá, že sociální pracovník nevykonává **depistážní činnost**. Tedy nevyhledává potencionální klienty. Není to zahrnuto v činnostech, které by sociální pracovník měl v dětském domově vykonávat. Poskytování **krizové pomoci** nenáleží sociální pracovníci, ale vychovatelům či psychologům DD. **Sociální pracovnice nezjišťuje potřeby obyvatel kraje či obce**. V žádném dokumentu není

uvedeno, že sociální pracovnice **vykonává metodickou analytickou či koncepční činnost.**

DC 1.2 Zjistit, jaké pracovní činnosti sociální pracovník vykonává. K zjištění tohoto cíle jsem využila interview **TO1.**

Reakce na tuto otázku byla ve většině případů shodná. Nejvýstižněji se dá citovat odpověď *„Dá se říci, že všechny věci kolem papírování“* (4).

Nejčastějšími činnostmi sociálního pracovníka dle odpovědí informantů jsou **základní i odborné poradenství, komunikace s dětmi a jejich rodinami (pohovory, předávání informací) komunikace s institucemi (soudy, OSPODEM), zajištění administrativní agendy, vedení evidence příspěvků na úhradu péče, komunikace ohledně Produ.** Informant č.1 uvádí navíc, že provádí *„konzultační činnost pro pedagogické pracovníky“*(1). To znamená, že pokud pedagogové budou potřebovat prodiskutovat či poradit s určitým problémem, mohou se obrátit na sociálního pracovníka. Sociální pracovník jim poskytne poradenství, zejména při řešení sociálních či právních problémů dětí. **Právě zde se projevuje odbornost profese sociálního pracovníka.** Informant č.2 odpověděl, že *„zabezpečuje základní sociální agendu a vypracovává hodnocení na děti“* (2). Informant č. 3 a 6 odpověděli, že *„řeší finance rodičů (dluhy apod.)“* (3,6). Informant č. 4 odpověděl, že *„doprovází děti k soudu, jezdí na šetření“*(4). V případě informanta č. 5 se jednalo o sociální pracovníci, není tedy překvapivé, že odpověď byla ze všech nejrozsáhlejší. *„Vede evidenci přeplatků a nedoplatků, vypracovává měsíční závěrku, eviduje a žádá o příspěvek na péči, přídavky, sirotčí důchody, rozesílá správní řízení, vede schůzky rodinných buněk, vypracovává a aktualizuje individuální plány rozvoje osobnosti dítěte.“*(5) **K poslednímu tvrzení sociální pracovnice bych měla určité výhrady, ty uvedla již respondentka č. 2. Řekla, že vypracovává hodnocení na děti, což je pravdivé, ale od individuálního plánu se to výrazně odlišuje. Jedná se o charakteristiku dítěte a jeho okolí, ale žádné cíle a způsob jejich dosažení neobsahuje.**

DC 1.3 Zjistit, jaké z činností spadají do sociální práce a které chybí

OPV. Jaké uvedené činnosti spadají do sociální práce a jaké chybí?

Všechny z uvedených činností spadají do sociální práce. Ačkoliv jsou převážně administrativně zaměřené. Nicméně některé činnosti chybí nebo jsou zcela omezené. Krizová intervence je činnost, která chybí a zároveň ji sociální pracovník nemá kompetence vykonávat. V zařízení provádějí krizovou intervenci vychovatelé či psycholog. Chybí také analytická metodická či koncepční činnost. Sociální pracovníce nemá takové kompetence, aby tuto činnost mohla vykonávat. Důvodem i dosažení pouze středoškolského vzdělání. Chybí možnost organizovat příležitostné volnočasové aktivizační aktivity pro děti, kde by sociální pracovníce navázala bližší vztah s dětmi. Další podstatná činnost, která chybí, souvisí s vytvářením individuálního plánu dítěte.

DC 1.4 Zjistit jaká role z toho pro sociálního pracovníka vyplývá

OPV. Jaká role z toho pro sociálního pracovníka vyplývá?

Dílčí cíl č. 1 měl za úkol zjistit, jak jsou reálně v souladu činnosti sociálního pracovníka v týmu dětského domova s činnostmi sociální práce a jaká role z toho vyplývá. Dle dostupných výsledků získaných pomocí analýzy dokumentů a interview T01, lze usuzovat, že sociální pracovník vykonává roli poradce. Poskytuje poradenství rodině, klientovi a ostatním zaměstnancům dětského domova. Zásahu na této roli má i fakt, že v roce 2012 novela zákona 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony v platném znění klade větší důraz na poradenství a práci s rodinou klientů. Z výsledků lze také usoudit, že nedílnou rolí sociálního pracovníka je i role administrativní. Souvisí to s vedením administrativní agendy a sociální agendy.

DC 2.Zjistit, jaké má sociální pracovník odpovědnosti v týmu dětského domova a jaká role z toho vyplývá

Pomocí tohoto dílčího cíle jsem se snažila zjistit, jaké odpovědnosti má sociální pracovník v týmu Dětského domova v Holicích a jaká role z toho vyplývá.

DC 2.1 Porovnat odpovědnosti sociálního pracovníka v DD s odpovědnostmi, které má sociální pracovník mít

Tento dílčí cíl jsem zjišťovala pomocí analýzy dokumentů. Ke zjišťování odpovědností sociálního pracovníka jsem využila dokumenty vnitřního řádu DD a organizačního řádu DD. Ve vnitřním řádu DD jsem analyzovala odpovědnosti, které jsou povinné pro všechny zaměstnance DD. V organizačním řádu DD jsem se zaměřila konkrétně na odpovědnosti sociálního pracovníka. Tyto odpovědnosti jsem porovнала s odpovědnostmi, které by měl sociální pracovník mít. K tomuto účelu jsem použila odpovědnosti uvedené v etickém kodexu sociálního pracovníka. Vzhledem k tomu, že odpovědností v etickém kodexu je příliš mnoho, uvedla jsem pouze ty nejvhodnější a nejdůležitější.

Tabulka č. 5 Odpovědnosti sociálního pracovníka dle vnitřního řádu DD

Odpovědnosti sociálního pracovníka v dětském domově
plnit pokyny ředitele
dodržovat pracovní kázeň a plně využít pracovní dobu
dodržovat předpisy BOZP a požární ochrany
chránit majetek domova a řádně zacházet s inventářem dětského domova
seznámit se s organizačním, pracovním, vnitřním řádem a ostatním školskými předpisy a striktně je dodržovat
zajistit v souladu s vnitřními předpisy fungování řídicí kontroly
zachování mlčenlivosti

Pramen: Výborný, 2015

Tabulka č. 6 Odpovědnosti sociálního pracovníka dle organizačního řádu DD

Odpovědnosti sociálního pracovníka v sociální oblasti
<i>spolupráce se zákonnými zástupci, sociálními pracovníky, MÚD, DD, DDÚ a soudy písemná informovanost o podstatných změnách</i>
<i>včasné odesílání a zapisování potřebné agendy do deníku pošty</i>
<i>veškeré náležitosti spojené s uvolňováním dětí do péče mimo zařízení</i>
<i>příprava podkladů pro rozhodnutí ředitele o výši příspěvku na úhradu péče poskytované mládeži dle platných předpisů a jejich odesílání</i>
<i>úhrada a evidence úhrady péče poskytované dětem a mládeži umístěné v zařízení včetně evidence přídavků na dítě a jiných sociálních dávek v souladu s §27 zákona 109/2002, včetně měsíčního vyhodnocování a zasílání výsledků z uplynulého čtvrtletí osobě, která příspěvek hradí</i>
<i>včasné a úplné předávání potřebných podkladů pro zaučtování</i>
<i>včasné a účinné vymáhání dluhů</i>
<i>zajištění přiznání přídavků na děti</i>
<i>příprava podkladů k převodu peněz např. sirotčího důchodu na vkladní knížky dětí</i>

Pramen: Výborný, 2012, s. 5

Tabulka č. 7 Odpovědnosti sociálního pracovníka dle etického kodexu sociálních pracovníků ČR

Odpovědnosti sociálního pracovníka dle etického kodexu
Ve vztahu ke kolegům
Sociální pracovník respektuje znalosti a zkušenosti svých kolegů a ostatních odborných pracovníků. Vyhledává a rozšiřuje spolupráci s nimi a tím zvyšuje kvalitu poskytovaných sociálních služeb.
Respektuje rozdíly v názorech a praktické činnosti kolegů a ostatních odborných a dobrovolných pracovníků. Kritické připomínky k nim vyjadřuje na vhodném místě vhodným způsobem.
Sociální pracovník iniciuje a zapojuje se do diskusí týkajících se etiky se svými kolegy a zaměstnavateli a je zodpovědný za to, že jeho rozhodnutí budou eticky podložena.
Ve vztahu ke svému zaměstnavateli
Sociální pracovník odpovědně plní své povinnosti vyplývající ze závazku ke svému zaměstnavateli.
V zaměstnavatelské organizaci spolupůsobí při vytváření takových podmínek, které umožní sociálním pracovníkům v ní zaměstnaným přijmout a uplatňovat závazky vyplývající z tohoto kodexu.
Snaží se ovlivňovat sociální politiku, pracovní postupy a jejich praktické uplatňování ve své zaměstnavatelské organizaci s ohledem na co nejvyšší úroveň služeb poskytovaných klientům.
Ve vztahu ke klientovi
Chrání klientovo právo na soukromí a důvěrnost jeho sdělení. Data a informace požaduje s ohledem na potřebnost při zajištění služeb, které mají být klientovi

poskytnuty a informuje ho o jejich potřebnosti a použití. Žádnou informaci o klientovi neposkytne bez jeho souhlasu. Sociální pracovník pomáhá se stejným úsilím a bez jakékoliv formy diskriminace všem klientům.
Sociální pracovník podporuje své klienty k vědomí vlastní odpovědnosti.
Ve vztahu ke svému povolání a odbornosti
Pro svůj odborný růst využívá znalosti a dovednosti svých kolegů a jiných odborníků, naopak své znalosti a dovednosti rozšiřuje v celé oblasti sociální práce. Je zodpovědný za své soustavné celoživotní vzdělávání a výcvik, což je základ pro udržení stanovené úrovně odborné práce a schopnosti řešit etické problémy. Působí na to, aby odbornou sociální práci prováděl vždy kvalifikovaný pracovník s odpovídajícím vzděláním.
Ve vztahu ke společnosti
Zasazuje se o zlepšení sociálních podmínek a zvyšování sociální spravedlnosti tím, že podněcuje změny v zákonech, v politice státu i v politice mezinárodní. Sociální pracovník má právo i povinnost upozorňovat širokou veřejnost a příslušné orgány na případy porušování zákonů a oprávněných zájmů občanů. Sociální pracovník požaduje uznání toho, že je zodpovědný za své jednání vůči osobám, se kterými pracuje, vůči kolegům, zaměstnavatelům, profesní organizaci a vzhledem k zákonným ustanovením, a že tyto odpovědnosti mohou být ve vzájemném konfliktu.

Zdroj: : <http://sspcr.xf.cz/code.html>

Dokumenty vnitřního řádu a organizačního řádu se převážně shodují v té části etického kodexu, kde je vymezen vztah sociálního pracovníka ke kolegům a zaměstnavateli. Převažuje tedy důležitost odpovědností v rámci vztahů mezi pracovníky a zaměstnavatelem. Můžeme zde vidět prvky byrokraticky vedené organizace.

Ve vztahu ke klientovi či svému povolání či odbornosti a vztahu ke společnosti se shodují částečně. V rámci vztahu s klientem je uvedena odpovědnost zachování mlčenlivosti, což souhlasí. Ostatní odpovědnosti se zaměřují pouze na zajišťování sociálních záležitostí klienta. Konkrétní kroky přístupu k dětem jsou zaměřeny převážně na pedagogy. V žádném dokumentu není stanoveno, že by měl dodržovat etický kodex sociálních pracovníků ČR. Tato organizace tedy nerespektuje odpovědnosti sociálního pracovníka, která jsou spojená s výkonem jeho profese.

DC. 2.2 Zjistit, jaké odpovědnosti má sociální pracovník v týmu. Tento dílčí cíl jsem zjišťovala pomocí interview **TO2**.

Na takto položenou otázku jeden z vychovatelů odpověděl, že „nerozumí takto položené otázce.“(6) Po mém doplnění, že odpovědnost je spojená s dodržováním určitých nezbytných povinností a pravidel, danou otázku pochopil. Téměř všichni informanti se shodly na tom, že sociální pracovník má největší odpovědnost **za přenos**

informací. Jeden z informantů doslovně uvedl „ *Mohl bych sociálního pracovníka přirovnat k duté vrbě, ke které každý chodí pro informace a zároveň informace předává* “ (1).

Informant č.2 uvedl jako odpovědnost sociální pracovníce „*orientaci v otázkách služeb sociální prevence, poskytnout informace o možnostech sociálně terapeutické činnosti a o uplatňování práv a oprávněných zájmů při zajišťování vzdělání*“ (2). **Z této odpovědi je jasně patrné, že se klade důraz na odbornost a vzdělání sociálního pracovníka a odpovědnost na odkazování na další služby.** Uvedl, že má **odpovědnost při obhajobě práv klienta při zajišťování vzdělání.** Informant č. 3 tvrdí, že „*zodpovídá za přípravu podkladů pro rozhodování ředitele, za včasné a úplné předávání potřebných podkladů pro zaučtování, za včasné a účinné vymáhání dluhů*“ (3). **Tento respondent určil odpovědnosti sociálního pracovníka pouze v administrativní rovině.** Informant č. 4 doslovně řekl, „*že to je jeden z nejdůležitějších pracovníků, bez kterého by se v týmu neobešli*“ (4). Informant č. 5 uvedl, že „*odpovídá za vedení schůzky pracovníků rodinných buněk, směřuje je k sjednocení výchovných postupů a stanovení cílů, odpovídá za řešení případných nedorozumění, nejasností, případně stížností, posiluje soudržnost týmu*“ (5). Z odpovědi sociální pracovníce vyplývá, že je důležitým členem týmu vzhledem k tomu, jaké odpovědnosti musí vykonávat. Zároveň se nejvíce lišila v odpovědi ostatních informantů. Ostatní odpověděli, že zodpovídá za administrativní činnost.

DC 2.3 Zjistit, jaká role z toho pro sociálního pracovníka vyplývá

OPV. Jaká role z toho pro sociálního pracovníka vyplývá?

Dílčí cíl č.2 měl za úkol zjistit, jaké má sociální pracovník odpovědnosti v týmu dětského domova a jaká role z toho vyplývá. Dle dostupných výsledků získaných jednak z analýzy dokumentů a interview T02 usuzují, že role sociálního pracovníka spočívá především v přenosu informací, zejména mezi spolupracovníky. Jak již uvedla jedna informantka, jedná se o nejdůležitějšího člena týmu, neboť on získává veškeré informace. Z analýzy dokumentů vyplývá, že se zaměřuje nejvíce na administrativní a sociální činnost. Velký důraz je kladen i na dodržování interních dokumentů, hlavně vnitřního řádu DD. Přičemž v žádném dokumentu není stanoveno, že by měl dodržovat

etický kodex sociálních pracovníků ČR. Roli sociálního pracovníka můžeme přirovnat k roli zprostředkovatele informací a roli administrativní.

DC 3. Zjistit postavení sociálního pracovníka při řešení běžných problémů a situací v týmu dětského domova a jaká role z toho vyplývá

Pomocí tohoto dílčího cíle jsem se snažila zjistit, jaké má sociální pracovník postavení v týmu Dětského domova v Holicích při řešení běžných problémů a situací a jaká role z toho vyplývá.

DC 3.1 Zjistit, jaké má sociální pracovník postavení v týmu. Tento dílčí cíl jsem zjišťovala pomocí interview **TO3**.

Reakce na tuto otázku byla ze začátku velmi rozpačitá. Jeden informant řekl „*Vy nám kladete takové záludné otázky*“ (3). Po mém doplnění otázky, že lze hodnotit postavení sociálního pracovníka z hlediska podřízenosti či nadřízenosti nebo hierarchie, nakonec všichni odpověděli.

Tuto otázku většina informantů po mém doplnění otázky pochopila, zejména z hlediska podřízenosti či nadřízenosti. Všichni informanti až na jednoho uvedli, že **sociální pracovník je přímo podřízen řediteli a nemá žádné podřízené, pouze úzce spolupracuje bez dané nadřazenosti s pracovníkem v sociálních službách.**

Informant č. 2 uvedl, že „*svoji činnost konzultuje s manažerem projektů a metodikem projektu a její práci řídí koordinátor*“ (2). **Tato odpověď se výrazně liší od ostatních odpovědí. Vyplývá z toho, že respondent nemá ponětí o postavení sociálního pracovníka v týmu. Vzhledem k tomu, že je opravdu je podřízen pouze řediteli DD.** Informant č. 5 tvrdí, „*že se podílí na součinnosti a koordinaci týmu. Pomáhá odstraňovat bariéry, které by se negativně projevíly ve výkonnosti týmu. Spolupracuje na změnách v týmu, prostředí, životním příběhu dítěte*“ (5). Sociální pracovnice konkrétně charakterizovala, jak se její postavení realizuje přímo v týmu. Jako jediná své postavení chápala, nejen ve spojení s nadřazeností či podřazeností.

Z odpovědí informantů je patrné, že neví, co si mají pod pojmem postavení sociálního pracovníka představit. Jedním z důvodů je i to, že dodnes neexistuje zákon, který by postavení sociálního pracovníka upravoval.

DC 3.2 Zjistit, jaká pravidla musí sociální pracovník dodržovat při fungování týmu. Tento dílčí cíl jsem zjišťovala pomocí interview **TO4**.

Nejčastější odpověď informantů byla **zachování mlčenlivosti o věcech, které se sociální pracovnice dozvěděla při výkonu své práce. Patří sem i dodržování BOZP.** Velmi důležité pravidlo dle mého názoru uvedl informant č. 1 „*pravidla přesného přenosu informací*“(1).

Zajímavé pravidlo uvedl informant č. 2 „*sociální pracovník musí dodržovat pravidlo okamžitého řešení problémů z pohledu mnoha odborností a praktických zkušeností členů týmu*“ (2). **Pravidlo poukazuje na to, jak je důležité v sociální práci řešit určitý problém co nejrychleji a v rámci odbornosti ostatních členů týmu.**

Informant č. 3 uvedl, „*aktivní přístup k novým informacím, respektovat zkušenosti a znalosti svých kolegů a ostatních odborných pracovníků, vyhledávat a rozšiřovat spolupráci s pracovníky a zvyšovat tak kvalitu sociálních služeb, být*“ (3). **Toto pravidlo souvisí s etickým kodexem sociálního pracovníka, kde je stanoveno, jak by se měl chovat ke svým spolupracovníkům. Důraz je kladen i na zprostředkování informací sociálním pracovníkem.** Informant č. 4 uvedl, že „*nejdůležitější je komunikace se všemi, hledat společná řešení, která jsou nejlepší pro dítě*“ (4). Informant č. 5 uvedl, že „*by neměl zklamat důvěru do něj vloženou, jak od dospělých, tak od dětí, být jim oporou, umět je vyslechnout. V některých případech zajišťuje zpětnovazební komunikaci, dodržuje zásady úspěšné komunikace, plní pokyny nadřízeného, zachovává etický kodex sociálních pracovníků, pravidlo vzájemného respektu, BOZP, dodržuje zásady dobré komunikace.*“ (5). První pravidlo, které uvedla sociální pracovnice, se může dostat do kolize. V případě, kdy se nedá jednat tak, aby senezklamala důvěra klienta. Sociální pracovnice vnímá jako svoje nejdůležitější pravidlo komunikaci. Informant č.6 uvedl jako pravidlo, které má sociální pracovník dodržovat, „*respektování soukromí, spolupráce*“ (6). **Tento informant jako jediný uvedl pravidlo respektování soukromí.** Toto pravidlo má oddělovat pracovní a rodinný život. Sociální pracovník by neměl nadměrně zasahovat do života jednotlivých spolupracovníků či klientů, než je nezbytně nutné.

DC 3.3 Zjistit, jak se sociální pracovník podílí na rozhodování v týmu. Tento dílčí cíl jsem zjišťovala pomocí interview **T05**.

Sociální pracovník je součástí pedagogické rady, porad jednotlivých rodinných skupin i porady vedení.

Celkem 4 z respondentů se shodli na tom, **že míra váhy názoru nezávisí pouze na jednom členovi, jde převážně o diskusi několika členů.** Přičemž jeden informant č. 4 z nich doplnil odpověď, *„že ohledně dětí má zásadní vliv sociální pracovnice a ředitel“* (4). Zde se dostáváme do rozporu s ostatními tvrzeními. Může se jednat o určitou křivdu za neprosazení názoru pedagoga, mohou zde hrát roli i určité sympatie. V druhém případě může jít o pravdu, kterou pronesl pouze jeden člen týmu. **V každém případě by měl mít každý možnost projevit svůj názor a společně dojít k řešení, které bude nejlepší pro klienta.** Informant č. 2 uvedl, že *„je vyhledavač zdrojů, organizátor konkrétních aktivit, zprostředkovatel kontaktů, informátor“* (2). Vzhledem k tomu, jaké vymezili jednotliví informanti odpovědnosti sociálního pracovníka, jde hlavně o získávání informací pro ostatní členy týmu. Informant č. 3 uvedl, že *„rozhodování by měla být podložena.“*(3). **Tento informant poukazuje na to, že každé rozhodnutí by mělo být založeno na podstatných důvodech k projednávání. Z odpovědi informanta je patrné, že spatřuje v rozhodování sociálního pracovníka důležitost projednávání věci. Neměly by se tedy řešit situace, které nejsou důležité.** Informant č. 5 uvedl, že *„může kdykoliv říct svůj názor a poskytnout jiný pohled na věc z hlediska sociálního, ne pedagogického. V různých situacích se může stavět do role pozitivní opozice (pokud vnímá, že je to v zájmu dítěte). Zároveň uvádí, že sociální práce je založena na hodnotách sociální spravedlnosti a demokracie“* (5). Dle mého mínění je názor sociálního pracovníka velice přínosný, vzhledem k tomu, že on jediný přináší informace ze sociálního či právního hlediska. Z odpovědi sociálního pracovníka je patrné, že si za svým názorem stojí a to zejména v případě, kdy jde o zájem dítěte. Dokáže se stavět do pozitivní pozice vůči ostatním členům týmu.

DC 3.4 Zjistit ,jaká role z toho pro sociálního pracovníka vyplývá

OPV: Jaká role z toho pro sociálního pracovníka vyplývá ?

Dílčí cíl č.3 měl za úkol zjistit, jaké má postavení sociální pracovník při řešení běžných problémů a situací v týmu dětského domova a jaká role z toho vyplývá. Dle dostupných výsledků T03-T05, lze usuzovat, že role sociálního pracovníka není informantům tak zcela jasná. Je nutné podotknout, že většina informantů nevěděla, co si má pod pojmem postavení sociálního pracovníka představit. Zde bych upozornila na přijetí právní úpravy o sociálních pracovnících, kde jsou vymezeny jednotlivé kompetence, práva a povinnosti sociálního pracovníka. Z T04 a T05 lze usoudit, že sociální pracovník vykonává nejčastěji roli informanta či poradce. Informuje ostatní o podstatných změnách. Zároveň podává pohled na věc ze sociálního či právního hlediska. Z výpovědi sociální pracovnice je patrné, že dokáže si stát za svým názorem a snaží se obhájit zájem klienta. V tomto případě ji mohu stavět do role obhájce klienta.

5.8 Shrnutí výzkumné části

Hlavním cílem práce bylo zjistit, jaké má sociální pracovník role vycházející z působení v týmu dětského domova. Tento hlavní cíl byl rozpracován do dílčích cílů, kterých bylo dosaženo pomocí interview a analýzy dokumentů, které byly shrnuty pomocí otázek pro výzkumníky. Na všechny otázky oslovení odpovídali někdy i s velkým rozmyšlením, zejména na otázku týkající se postavení sociálního pracovníka. Jednalo se převážně o pedagogický personál, což vede k možnému závěru, že o podstatě sociální práce moc neví. Zde hraje výrazně roli diskutovaný zákon o sociálních pracovnících. V případě účinnosti zákona by se tato situace mohla zlepšit. Naopak bez rozmyšlení odpovídala sociální pracovnice, jelikož tuto práci vykonává.

Dílčím cílem č.1 bylo zjistit, jak jsou v souladu reálně vykonávané činnosti sociálního pracovníka DD Holice s činnostmi sociální práce a jaká role z toho vyplývá. Z analýzy dokumentů, kde se porovnávaly činnosti sociálního pracovníka dle zákona o sociálních službách s vnitřními dokumenty DD lze konstatovat, že všechny činnosti, které sociální pracovnice, vykonává patří do sociální práce, ale řada z nich chybí. Dokumenty se shodly převážně na administrativní roli sociálního pracovníka. Z odpovědí na T01 lze usuzovat, že vykonává roli poradce. K této roli přispěla i novela

zákona z roku 2012, která klade větší důraz na poradenství a prevenci při ústavní výchově. Velkou roli zde hraje i administrativní činnost. Tuto roli vykonává v DD sociální pracovník nejčastěji.

Dílčí cíl č. 2 měl z úkol zjistit, jaké má sociální pracovnice odpovědnosti v týmu dětského domova a jaká role z toho vyplývá. Tazatelskou otázkou T02 bylo zjištěno, že odpovědnost sociálního pracovníka spočívá především v přenosu informací. Můžeme ho tedy přirovnat k roli zprostředkovatele, jak informací, tak kontaktů. Analýzou dokumentů, kde se porovnávaly odpovědnosti sociálního pracovníka dle etického kodexu sociálních pracovníků ČR s odpovědností, která vyplývá z interních dokumentů DD, bohužel musím konstatovat, že v žádném dokumentu nebylo uvedeno, že by měl sociální pracovník dodržovat etický kodex. Z dokumentů usuzuji, že odpovědnost sociálního pracovníka lpí převážně na administrativní roli. Důraz je kladen i na dodržování vnitřních předpisů.

Dílčí cíl č. 3 zjišťoval postavení sociálního pracovníka při řešení běžných problémů a situací v týmu dětského domova a jaká role z toho vyplývá. Z T03 - T05 jasně vyplývá, že postavení sociálního pracovníka v týmu není ostatním členů zcela jasné. Důvodem je i to, že nevěděli, co si mají pod pojmem postavení sociálního pracovníka představit. Jako v předchozích dílčích cílech se nejčastěji jedná o roli poradce či informátora. Avšak z odpovědi sociální pracovnice připadá v úvahu i role obhájce klienta.

Hlavním cílem bylo zjistit, jaké má sociální pracovník role vycházející z působení v týmu DD. Na základě shrnutí dílčích cílů jsem zjistila, že dle dotazovaných a dokumentů je největší důraz kladen na roli administrativní. Další významnější rolí sociálního pracovníka v týmu je role informátora či zprostředkovatele kontaktů.

Dle mého názoru je z pohledu sociální práce nejvýznamnější role poradce. Tato role není sice převládající, jako role administrativní, ale sociální pracovník se zde dostane nejvíce do kontaktu jak s klientem, tak s jeho rodinou. Přihlédnuli k rolím, které by měl sociální pracovník vykonávat, není v DD mu umožněno vykonávat všechny role, které mu náleží. V DD se zaměřují spíše na pedagogickou činnost, než na sociální práci.

Závěr a diskuse

Hlavní cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jaké má sociální pracovník role vycházející z působení v týmu dětského domova. Za tímto účelem bylo provedeno interview s pracovníky Dětského domova v Holicích. Pracovníci byli vybíráni na základě toho, zda jsou součástí pedagogické rady. Tato rada je přímo v kontaktu se sociálním pracovníkem a tudíž by měla mít přehled o rolích sociálního pracovníka v týmu DD. Provedeny byly i analýzy interních dokumentů DD a následně byly porovnány s vybranými dokumenty. Z mého pohledu bylo hlavního cíle dosaženo.

Dílčí cíle této práce se snažily zjistit, jaké má sociální pracovník v týmu DD odpovědnosti, postavení, a pracovní činnosti. Přitom se zjišťovalo, zda jednotlivé činnosti a odpovědnosti jsou v souladu s jednotlivými činnostmi a odpovědnostmi sociální práce. Z takto definovaných termínů se odvozovaly jednotlivé role sociálního pracovníka. Dílčích cílů bylo dosaženo.

Tato práce se skládá z teoretické a výzkumné části, které na sebe navazují.

V teoretické části práce jsem se zabývala veškerými klíčovými pojmy uvedenými v práci. Za pomoci zákonů, monografií a interních dokumentů DD a dalších zdrojů jsem se je snažila detailně vysvětlit či charakterizovat. Jelikož se tato práce týká role sociálního pracovníka, zabývala jsem se rolemi v teoretické části podrobně. Zároveň jsem se také hodně věnovala postavení sociálního pracovníka vzhledem k tomu, že je to dnes velmi diskutované téma.

S pomocí kvalitativní výzkumné strategie jsem hledala odpověď na jednotlivé role sociálního pracovníka v rámci multidisciplinárního týmu DD. Tato výzkumná strategie poskytne detailnější informace a může zachytit i určitý podtext daných odpovědí. Za použití polostrukturovaného interview byly zjišťovány potřebné údaje k naplnění hlavního cíle práce. Předem připravené otázky byly pokládány tak, aby bylo možné u každého dílčího cíle odvodit roli sociálního pracovníka. Interview bylo vedeno tak, aby se navodila příjemná atmosféra. Snažila jsem se neovlivňovat odpovědi informantů. Vedení interview bylo velmi náročné, jak z časového hlediska, tak i z důvodů odmítnutí dvou respondentů interview uskutečnit. Nevýhodou byl malý vzorek respondentů i to, že vzorek není anonymní, tudíž jednotliví respondenti nemuseli odpovídat

pravdivě. Další technikou, kterou jsem použila, je kvalitativní analýza dokumentů. Tato technika nebyla tak náročná jako interview. Všechny potřebné dokumenty mi byly poskytnuty. Nevýhodou může být, že jsou vybrány ty dokumenty, které nejsou irelevantní. Přestože nelze z takto malého počtu odpovědí jednotlivé role zobecnit. Pro stanovení role jsem vycházela z teoretické části, kde uvádím jednotlivé chápání rolí sociálního pracovníka dle Musila. Jednotlivé role sociálního pracovníka v DD bych přirovnala k administrativními pojetí sociální práce. Role sociálního pracovníka v týmu DD nejsou takové, jaké by dle sociální práce měly být. Vyplývá to i z teoretické části, kde uvádím jednotlivé chápání role sociálního pracovníka. Profesionální roviny se sociální pracovník v DD rozhodně nedotýká. Dětské domovy se zaměřují spíše na pedagogickou činnost. Jedním z důvodů je i fakt, že ústavní výchova spadá pod resort ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Role sociálního pracovníka v DD je chápána spíše jako zajišťování veškeré činnosti kolem „papírování“. Zároveň bych opět vyzdvihla novelu zákona z roku 2012, která přispěla k tomu, že sociální pracovník v ústavních zařízeních vykonává i roli poradce. Díky této novele se sociální pracovník dostává do kontaktu nejen s klientem, ale i s jeho rodinou. Velkým problémem v této organizaci bylo pochopení postavení sociálního pracovníka. Většina zaměstnanců nevěděla, co si má pod tímto pojmem představit. Zde bych upozornila na nutnost přijetí zákona o sociálních pracovnících, kde by bylo jasně vymezeno postavení sociálního pracovníka. V případě uplatnění tohoto zákona by se role sociálních pracovníků v ústavních zařízeních mohla výrazně zlepšit.

Z výsledků výzkumu pro mě vyplývají otázky, zda se role sociálních pracovníků v dětských domovechlepší, pokud bude stále pod správou ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, zda se postavení sociálních pracovníků zvýší i po vydání zákona o sociálních pracovnících.

Přínos mé bakalářské práce vidím pro sociální pracovníky v tom, že pochopí, jak je sociální práce v ústavních zařízeních pojímána, aby přispívali svou odborností v sociální a právní sféře tak, že by se zlepšila prestiž jejich profese. Pro odborníky může sloužit k přemýšlení o tom, zda je možno tuto situaci řešit, aby se zlepšilo postavení, role, činnosti a odpovědnosti sociálního pracovníka v týmu DD. Tato práce může

posloužit i jako zdroj informací pro veřejnost, která se o sociální práci v ústavních zařízeních zajímá.

Námětem pro další výzkum by bylo zjištění postavení sociálního pracovníka v ústavních zařízeních po účinnosti zákona o sociálních pracovnících, v případě, že bude zákon schválen. Tento výzkum by byl pro mě velice zajímavý. Zejména zjištění, zda se po účinnosti zákona postavení sociálních pracovníků v ústavních zařízeních změní.

Seznam použité literatury:

ARMSTRONG, Michael. *Personální management*. Praha: Grada, 1999, 209-210 s. ISBN 80-7169-614-5.

CEJTHAMR, Václav a Jiří DĚDINA. *Management a organizační chování*. Praha: Grada, c2010, 113 s. ISBN 978-80-247-3348-7.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce: pro pedagogické obory*. Praha: Grada, 2011, 177 s. ISBN 978-80-247-3379-1.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007, 152 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

KELLER, Jan. *Úvod do sociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2006, 70 s. ISBN 80-86429-39-3.

MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001, 217s. ISBN 80-7178-473-7.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006, 112 s. ISBN 80-247-1362-4.

MPSV 2014: *Doprovodný text k pracovnímu dokumentu pro tvorbu věcného záměru zákona o sociálních pracovnících*. [online] , [cit. 12.3. 2015]. Dostupné z: http://www.socialniprace.cz/soubory/Doprovodny_text_k_pracovnimu_dokumentu_profesni_za_kon_FINAL.pdf.

MUSIL, L., KUBALČÍKOVÁ, K., HUBÍKOVÁ, O., DVOŘÁKOVÁ, M.: *Kvalifikační potřeby pracovníků v sociálních službách pro seniory*. [online] Praha: VÚPSV, 2005. [cit. 3.3.2016] Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_221.pdf

MUSIL, L., BAREŠ, P., HAVLÍKOVÁ, (Eds). J. *Výkon profese sociální práce v systémech sociální ochrany ČR*. [online]. Praha: VÚPSV, 2011. [cit. 3.3.2016] Dostupné z : http://www.mpsv.cz/files/clanky/17209/analyza_vykonu_sp.pdf

MUSIL, Libor. Sociální práce. *Různorodost pojetí, nejasná nabídka a kontrola výkonu „sociální práce“*. 2008, roč.8 ,č.2, s.66-69. ISSN 1213-6204

RŮŽKOVÁ, Zuzana. *Multidisciplinární tým jako způsob práce s rodinami ohrožených dětí* [online]. Praha, 2010. 11 s. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, katedra sociální práce. Ved. práce Doc. PhDr. Oldřich Matoušek [cit. 12.11.2015]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/90334/>

ŘEZNIČEK, Ivo. *Metody sociální práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994, 57 s. ISBN 80-85850-00-1.

SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR, *Etický kodex sociálního pracovníka ČR* [Online]. 2006 [cit. 20.11.2015]. Dostupné z: <http://sspcr.xf.cz/code.html>

STRIEŽENEC, Štefan. *Multidisciplinárny tím v podmienkach sociálnej práce*. In: SCHAVEL, Milan.. *Multidisciplinárny prístup pomáhajúcich profesií*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2007, 157 s. ISBN 978-80-7044-858-8.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, 17 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

URBAN, David. *Spolupráce v sociální práci. Mezioborová spolupráce v praxi sociální práce. Postavení sociálního pracovníka v interdisciplinárním týmu*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2012. 123-124 s. ISBN 978-80-7435-259-1

VÝBORNÝ, Ondřej. *Organizační řád*. 2012. Holice

VÝBORNÝ, Ondřej. *Vnitřní řád*. 2015. Holice

Zákon č.109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, dostupné z: [http:// www. sbirka.cz](http://www.sbirka.cz)

Seznam tabulek:

Tabulka č. 1 Transformační tabulka	33
Tabulka č. 2 Respondent	36
Tabulka č. 3 Činnosti sociální pracovníka dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.....	39
Tabulka č. 4 Činnosti sociálního pracovníka dle vnitřního řádu DD v Holicích	40
Tabulka č. 5 Odpovědnosti sociálního pracovníka dle vnitřního řádu DD	43
Tabulka č. 6 Odpovědnosti sociálního pracovníka dle organizačního řádu DD	44
Tabulka č. 7 Odpovědnosti sociálního pracovníka dle etického kodexu sociálních pracovníků ČR.....	44

Tazatelské otázky:**Příloha A**

1. Jaké pracovní činnosti sociální pracovník vykonává v dětském domově?
2. Jaké má sociální pracovník odpovědnosti v týmu?
3. Jaké má sociální pracovník postavení v týmu? (např.z hlediska hierarchie, podřízenosti/nadřízenosti)
4. Jaká pravidla musí sociální pracovník dodržovat v týmu?
5. Jak se sociální pracovník podílí na rozhodování v týmu?

Přepis rozhovoru s respondentem č. 5

Jako první otázku se zeptám, zda vám nebude vadit, že si rozhovor budu nahrávat?

Nevadí.

Děkuji. Můžete mi říct svůj věk a pracovní pozici jakou vykonáváte v Dětském domově v Holicích?

Je mi 47 let. A pracuji jako sociální pracovnice v dětském domově.

Děkuji. Jaké pracovní činnosti sociální pracovník vykonává v dětském domově?

Vlastně spolupracuji se zákonnými zástupci, osobami blízkými, sociálními pracovníky OSPODŮ, dětských domovů, soudy, lékaři, školou. Informuji o podstatných změnách, odesílám a zapisuji agendu do deníku pošty, zodpovídám za náležitosti spojené s uvolňováním dětí do péče mimo zařízení, za podklady pro rozhodnutí ředitele o výši příspěvku na úhradu péče, za informování osob o úhradě příspěvku případně o dlužné částce. Vedu evidenci přeplatků a nedoplatků, vypracovávám měsíční závěrku, kterou předávám účetní, vymáhám dluhy, eviduji a žádám o příspěvky na péči, přídavky, sirotčí důchod, připravuji podklady k převodu peněz, rozesílám správní řízení o zapisuji do knihy rozhodnutí, zodpovídám za zavádění a vedení osob, spisů v elektronické i písemné podobě, plním pokyny nadřízeného pracovníka, případně vedu schůzky rodinných buněk a zodpovídám za vypracování a aktualizaci individuálních plánů rozvoje osobnosti dítěte.

Děkuji. Jaké má sociální pracovník odpovědnosti v týmu?

Odpovídám za informovanost pracovníků o podstatných změnách. Vedu schůzky pracovníků rodinných buněk, směřuji je k sjednocení výchovných postupů a stanovení IPRODŮ. Odpovídám za řešení případných nedorozumění, nejasností, případně stížností. Odpovídám za předávání informací od vychovatelů sociálním pracovníkům OSPODŮ. Posiluji soudržnost v týmu.

Děkuji. Jaké má sociální pracovník postavení v týmu? (např. z hlediska hierarchie, podřízenosti/nadřízenosti)

Jsem podřízená řediteli. Zodpovídám za práci pracovníka v sociálních službách, pověřuji ho úkoly, nemám žádné podřízené. Podílím se na soudržnosti a koordinaci týmu. Pomáhám odstraňovat bariéry, které by se negativně projevíly ve výkonnosti týmu. Spolupracuji na změnách v týmu, na prostředí a životním příběhu dítěte.

Děkuji. Jaká pravidla musí sociální pracovník dodržovat v týmu?

Zachovávám mlčenlivost při řešení problémů či nejasností. Snažím se nezklamat důvěru, kterou do mne vložili dospělí i děti, být jim oporou, umět je vyslechnout. V některých případech zajišťuji zpětnovazební komunikaci, dodržuji zásady úspěšné komunikace. Plním pravidla nadřízeného. Řídím se etickým kodexem sociálních pracovníků. Dodržuji pravidla vzájemného respektu a BOZP.

Děkuji. Jak se sociální pracovník podílí na rozhodování v týmu?

Účastním se všech porad i porady vedení. Hlas při rozhodování, postoje a názory jsou rovnocenné s názory ostatních pracovníků. Mám možnost poskytnout jiný pohled na danou situaci z pohledu sociálního ne pedagogického. V různých situacích se mohu stavět do role pozitivní opozice, pokud vnímám, že je to v zájmu dítěte. Mám prostor pro své vyjádření. Sociální práce je založena na hodnotách demokracie a sociální spravedlnosti.